БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 194 (19.865). • 1987 йил 23 август, якшанба • Баҳоси 3 тийин.

•

Тошкентдаги «Малика» трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмасининг илғор тўқувчиси, коммунистик меҳнат зарбдори М. Боситхонова Октябрь 70 йиллиги байрамига қадар беш йилликнинг икки йиллик нормасини бажаришга қарор қилди. Айни пайтда илғор ишчи смена топшириқларини 130 процентга етказиб адо этяпти.

М. НУРИДДИНОВ фотоси.

ҚАЙТА ҚУРИШ ВА МАТБУОТ

Ҳаёт билан ҳамнафас ҳаракат қилайлик

Одамлар газеталарнинг янги сонларини, журналларни шу қадар зўр қизиқиш билан қўлга олган, телекўрсатув ва радиоэшиттиришларни шу қадар диққат-эътибор билан кузатиб борган бошқа бир пайтни тарихимиздан топиш қийин. Оммавий ахборот воситалари 1985 йил апрелидан кейин дарҳол янгиланиш ва қайта қуриш жараёнига жанговарлик билан фаол қўшилиб, ҳозир мамлакатнинг ижтимоий, маънавий турмушида муҳим ўрин олиб турибдилар.

Бунинг сабаби мутлақо равшан. Одамларнинг энг эзгу фикр-ўйлари, ҳис-туйғулари ва кайфиятларини ифодаловчи овозлар газета ва журнал саҳифаларидан, телеэкрандан илгари ҳеч қачон шу қадар рўй-рост ва ошкора янграмаган эди. Газетхон ва журналхонларнинг хатларида, газета ва журнал мақолалари, телекўрсатув ва радиоэшиттиришларда, мулоқотларда турли нуқтаи назарлар бир-бирига дуч келмоқда ва баъзан бу дуч келиш ўткир тус олмоқда, баҳслар бошланмоқда. Бироқ манфаатлар, фикрлар, позицияларнинг мана шу бутун хилма-хиллигида халқнинг битта энг асосий муддаоси — бошланган суръатни пасайтирмай, совет жамиятидаги ҳаётбахш янгиланиш жараёнларини мустаҳкамлаш ва шитоб билан ривожлантириш муддаоси яққол сезилиб турибди.

Ҳа, В. И. Лениннинг партия матбуоти эндигина дунёга келган пайтда унинг олдига қўйган ва омманинг коллектив пропагандисти, агитатори ва ташкилотчиси бўлиш, социалистик қурилиш қуроли бўлиш тўғрисидаги вазифаси ҳозир ҳар қачонгидан ҳам актуалдир. Бизнинг оммавий ахборот воситаларимиз бу йўлда олиб борган ижодий изланиши ҳозирнинг ўзидаёқ бир талай мароқли, дадил ечимлар ва янгиликларни юзага келтирди. Кўпгина газеталардаги рубрикалар КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленуми қарори руҳида қайта қуриш йўлида таъсирчан ишламоқда, бу рубрикалар остидаги материаллар экономикадаги хўжалик юритишнинг янги усулларини эгаллаш тажрибаси ва шу соҳадаги муаммолар ҳақида, ошкоралик ва демократизмни қарор топтиришнинг оғир жараёнлари тўғрисида, ўзгартишларнинг қаҳрамонлари ва жонкуярлари тўғрисида ҳикоя қилади. Яқинда марказий телевидение бошлаган ва жойларда олиб борилаётган ишнинг танглиқлари ва янглишишларини ёритаётган «Қайта қуриш прожектори» кўрсатувлари, билдирилаётган фикр-мулоҳазаларга кўра, зўр қизиқиш билан кутиб олинди. Совет матбуотининг қиёфаси кўп жиҳатдан ўзгарди. Шу билан бирга у ёки бу муваффақиятли ишларга асосланиб бепарволик ва хотиржамликка берилиш кечирилмас хато бўлур эди. Ўзгартиш жараёнлари нақадар чуқур бўлса, янги марраларда вужудга келаётган вазифалар нақадар мураккаб бўлса, партия ташкилотлари билан матбуот ўз ишининг савияси ва сифатини, бу ишнинг замон талабларига мувофиқлигини шу қадар зўр масъулият билан таҳлил этишлари, М. С. Горбачев КПСС Марказий Комитетида оммавий ахборот воситалари ва ижодий союзларнинг раҳбарлари билан учрашувда айтганидек, доимо ҳаёт билан ҳамнафас бўлишлари керак.

Ижтимоий турмушнинг ҳамма поғоналарида, барча соҳаларида ҳаёт билан ҳамнафас бўлмоқ зарур. Зеро, янгиланишнинг ёқимли шабадаси бамисоли бориб етмагандек эскичасига иш кўраётган матбуот органлари, айниқса жойлардаги матбуот органлари ҳали ҳам анчагина эканлиги сир эмас. Арманистон Компартияси Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган пленумида оммавий ахборот маҳаллий органлари ҳақли равишда танқид қилинди, уларнинг пассивлиги, таъсирсизлиги ва юзаки умидворлиги ҳам республикадаги қайта қуриш «имиллаб» қолишига, у ердаги экономикада ва айниқса ғоявий-ахлоқий соҳада нохуш вазият вужудга келишига кўп жиҳатдан имкон бериб қўйганлиги айтилди. Меҳнаткашлардан қайта қуриш жойларда фақат оғизда амалга оширилаётганлиги, амалда эса ҳамма иш аслида эскичасига қолаётганлиги тўғрисида КПСС Марказий Комитетига, «Правда» редакциясига келаётган хатлар жойлардаги партия комитетларига ва уларнинг матбуот органларига қаттиқ таъна эмасми, ахир! Бундай ҳолларда биринчи бўлиб бонг уриш, афкор оммани, одамларнинг ташаббусини қўзғатиш, вазиятни соғломлаштиришда партия органларига ёрдам бериш матбуотнинг вазифаси эмасми, ахир! Янгиланиш, ошкораликни ва демократизмни кенгайтириш жараёнлари унчалик оддий ва бир хил иш эмаслиги ўз-ўзидан равшан. Кўп ҳолларда босилмаган йўллардан ўтишга, кўп нарсани йўл-йўлакай ўрганиб боришга тўғри келади. Биз демократия сабоғини бамисоли қайтадан оляпмиз ва ҳатто марказий матбуотнинг баъзи хабарларига қараганда, айрим кишиларга сиёсий маданият, мунозара маданияти, мухолиф тарафнинг нуқтаи назарини ҳурмат қилиш, баъзан мутлақо етишмаётганлигини пайқаб олиш мумкин. Ҳар ким ўзида ўз ҳис-туйғуларидан ва қулай сийқа усуллардан юқори кўтарила билиш, ҳар қандай мусоҳабада, позицияларни ҳар қандай таққослашда аввало ҳамма учун энг муҳим ва муштарак жиҳат ҳақида — қайта қуришнинг кенг йўлига биргаликдаги куч-ғайратлар билан қандай қилиб чиқиб олиш, қадамни қандай қилиб жадаллаштириш ва шаҳдам одим ташлаш, ҳаракатимизни эса муқаррар тус олдириш ҳақида ўйлаш маҳоратини сабот билан вояга етказмоғи керак.

Ҳозир қайта қуришнинг биринчи галдаги, энг зарур вазифалари қандай бажарилаётганлиги устидан матбуотнинг контроллиги алоҳида аҳамият касб этади. Белгиланган ўзгартишларда узоқ вақт мобайнида, эҳтимолки, бир неча беш йилликда ҳал этилиши лозим бўлган масалалар борлигини совет кишилари тушунадилар. Аммо у ёки бу идора, ташкилот, ходимларнинг уқувсизлиги, сустлиги оқибатида энг зарур ва нисбатан оддий вазифаларнинг ҳал этилиши барбод бўлаётганлигига муроса қилиб бўладими, ахир! Гап енгил саноат маҳсулотининг сифати ҳақида борадими, савдо, транспорт, соғлиқни сақлаш, хизмат соҳасининг иши тўғрисида, уй-жой масалаларини ҳал қилиш тўғрисида, интизом ва тартиб ҳақида борадими — ҳамма ишда ҳозирнинг ўзидаёқ яққол кўриниб турган нақд натижаларга эришиш зарур. Матбуотнинг бурчи эса бу иш қандай бораётганлигини, реал кундалик ишларни чуқур таҳлил этиб боришдан, резервларни қидириб топишдан, ишимизни олға силжитадиган ҳамма чораларни кўришдан иборат.

Тажриба яққол кўриниб турган, амалда аниқ-равшан бўлган, таққосланган тақдирдагина жуда яхши идрок этилиши маълум. Шу жиҳатдан олганда турли усулларни, ишга ҳар қандай ёндашувларни қиёслаш ғоят ибратлидир. Реал муваффақиятни, конкрет натижаларга эришишни таъминлайдиган дадил, янгича ечимлар, усуллар қаршисида умрини яшаб бўлган практиканинг иллатлари айниқса яққол кўзга ташланади. Бундай иллатлар замирида айрим партия комитетлари, совет ва хўжалик органларидаги сиртдан қараганда серғайрат бўлиб кўринган, ўз иродасини буйруқбозларча тазйиқ орқали амалга ошириш, фикр сустлиги, янгиликдан чўчиш, коллектив ва шахснинг ташаббусини бўғадиган, бир жойда беҳуда депсиниб туришга ва ҳатто орқага қараб кетишга дучор этадиган қотиб қолганлик сарқитлари яшириниб ётади.

Кадрларга, уларни танлаш, жой-жойига қўйиш, тарбиялаш масалаларига алоҳида эътибор берилиши зарур. Чунки қайта қуришнинг жуда катта машаққати аввало уларнинг зиммасига тушади, янги хўжалик механизмини улар жорий этиши ва йўлга қўйиши, ишни янгича ташкил этиши, одамларни ўзига эргаштириши керак бўлади. Дарвоқе, баъзи газета ва журнал материалларида учраб турган социал сафтасабозлик элементлари, умуман раҳбар кадрларга ҳурматсизларча муносабат сезилиб қолаётганлигига мутлақо тоқат қилиб бўлмаслигининг сабаби ҳам мана шу. Одамлар умумий иш учун кучини аямаётган, инсон ҳақида чинакам ғамхўрлик қилаётган кишиларни, қайта қуришнинг моҳир ташкилотчилари, ҳақиқий новаторлари ва «карвонбоши»ларини матбуот саҳифаларида тўла-тўкис кўриб туришлари керак. Айни вақтда бизнинг оммавий ахборот воситаларимиз ҳаётдан жуда орқада қолиб кетган, бюрократлашган кимсаларга нисбатан танқид ўтини бир дақиқа ҳам сусайтиришга ҳаққи йўқ. Раҳбарлик мавқеидан фойдаланиб, ўз районлари, колхозларидан ўзига хос чорбоғ ҳосил қилишга уринадиган инсонга шафқатсиз, калондимоғ, эътиборсиз, халқ эҳтиёжлари учун жон куйдирмайдиган кимсаларга нисбатан матбуот муросасиз бўлиши лозим. Газета — партия комитетининг қиёфасидир. Газетанинг мазмунига қараб жойлардаги партиявий ишнинг савияси ҳақида бехато фикр юритиш мумкин.

Қайта қуришни одамлар амалга оширади, бу жараён уларнинг манфаатлари, муддаолари, ҳис-туйғуларига бевосита дахлдордир. Бинобарин, матбуотда ҳам одамларнинг фикрлари, истаклари ва таклифларига кўпроқ ўрин берилиши керак. Хилма-хил жанрлардан имкони борича кўпроқ фойдаланиш, актив авторлар доирасини кенгайтириш, газетхонларнинг хатларини, ишчилар ва колхозчилар билан, олимлар ва маданият арбоблари, хўжалик ва партия ходимлари билан суҳбатларни кўпроқ эълон қилиш муҳимдир. Газета ва журналларнинг саҳифаларида, телекўрсатув ва радиоэшиттиришларда рўй-рост айтилган гаплар тез-тез янграйдиган бўлсин, жонли фикр қулф уриб турсин! Вақтли нашрларга навбатдаги обуна авж олиб кетган ҳозирги кунда улардан ҳар бири ўз ўқувчиларини нақадар қизиқтираётганлиги хусусида бамисоли қўшимча имтиҳондан ўтади.

Улуғ Октябрнинг 70 йиллиги арафасида турмушимиздаги мана шу энг катта воқеани ёритишга биринчи даражали эътибор берилиши лозим. Бу соҳада қандайдир бир ёқлама тасаввурлар, вақтинчалик манфаатни кўзловчи олди-қочди хабарлар айниқса зарарлидир. Биз Октябрь ҳақида, социализм тўғрисида, тарихнинг қийин сабоқлари ҳақида, бугунги ва эртанги куннинг вазифалари тўғрисида зўр ҳаққоният ва масъулият билан, совет халқимиз учун ифтихор билан; ҳамма синовлардан ўтган авлодларга зўр эҳтиром билан гапиришимиз керак.

Партия оммавий ахборот воситаларининг қайта қуришга қўшаётган ҳиссасини юксак қадрлайди, модомики шундай экан, ана шу ҳисса тобора салмоқли ва залворли бўлиши учун ҳамма ишни қилиш лозим. Мамлакатда ва жамиятда амалга оширилаётган ўзгартишлар халқ манфаатларига бўйсундирилган. Халққа хизмат қилиш совет матбуоти ходимларининг олий бурчидир.

(«Правда» газетасининг 22 августдаги бош мақоласи).

Улуғ Октябрнинг шонли юбилейи шарафига

ПЕШҚАДАМЛАР

Қарши локомотив депосида тепловозларни ремонт қилишнинг бу йилги ҳажми ўтган йилга нисбатан учдан бир ҳисса кўпайтирилди. Шу йўл билан етти ойлик топшириқ ошириб бажарилди, меҳнат унумдорлиги 15 процент кўтарилди.

Деподагиларнинг фикрича, бригада пудрати, замонавий техника, илғор технологиялар жорий этилганлиги туфайли ремонтчилар шу муваффақиятларга эришдилар.

Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига бағишланган социалистик мусобақада Р. Полвонов бошлиқ илғор коллектив ремонтчилари, М. Салоҳов ва В. Рекин бошлиқ локомотив бригадалар пешқадамлик қилмоқдалар. Улар ёқилғи ва материалларни тежаш, меҳнат унумдорлигини ошириш юзасидан белгиланган йиллик планларни юбилей санасигача бажариш режасини белгиладилар.

(ЎзТАГ).

Абдулла Орипов ёш мутахассис. У Тошкент марказий телеграфи ахборот коммутацияси электрон автомат узели инженери. Коллектив аъзолари унга катта ишонч билдиришди. У Тошкент шаҳар Совети депутати қилиб сайланди.

Суратда: (ўнгдан) марказий телеграф партия ташкилотининг секретари Г. Цогоев шаҳар Совети депутати А. Орипов билан суҳбатлашмоқда.

В. МОЛГАЧЕВ фотоси.

ХОТИРЖАМЛИККА ЧЕК ҚЎЙИБ, СОЦИАЛИСТИК МАЖБУРИЯТЛАРНИ СЎЗСИЗ БАЖАРАЙЛИК

22 август куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида бўлган кенгашда республика колхозлари ва совхозлари социалистик мажбуриятларни қандай бажараётганликларини ўзаро текшириш якунлари кўриб чиқилди. Унда партия ва совет ходимлари, агросаноат комплексининг мутахассислари, олимлар, хўжаликларнинг раҳбарлари қатнашдилар.

Кенгашни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. П. Анишчев очди.

Республика деҳқонлари партия XXVII съезди, КПСС Марказий Комитетининг кейинги Пленумлари қарорларини бажара бориб, қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш ва сифатини яхшилаш тадбирларини изчиллик билан амалга ошираётганликлари, беш йилликнинг иккинчи йили топшириқларини бажариш учун қизғин кураш олиб бораётганликлари таъкидланди.

Қардош пахтакор республикалар ўртасидаги анъанавий социалистик мусобақа агросаноат комплексини жадал ривожлантириш учун курашга жуда катта сафарбар этувчи таъсир кўрсатмоқда. Бир-бирларига ўзаро текшириш бригадаларини юбориш бир-бирларининг ишини таҳлил этишга, амалиётни дўстларнинг илғор тажрибаси билан бойитишга, мавжуд камчиликларни бартараф этишга имкон беради.

Пахтакор республикалар ўзаро текшириш бригадаларининг раҳбарлари: Озарбайжон ССРдан Н. Ф. Гусейнбеков, Туркманистон ССРдан Б. Ўрозов ахборотлари тингланди.

Ўзаро текшириш шуни кўрсатдики, Ўзбекистоннинг кўпгина областларида, районлари ва хўжаликларида план, давлат ва технология интизоми жиддий бузилишига йўл қўйилган. Асоссиз равишда хотиржамликка берилиш ҳоллари намоён бўлмоқда. Бухоро, Жиззах, Қораўзак районларида, Қўшкўпир районидаги «Москва», Свердлов районидаги Навоий номли колхозларда, Зомин районидаги «Ғалаба», Когон районидаги «Гулистон», Шуманай районидаги «Комсомол», Оқолтин районидаги У. Юсупов номли совхозлар далалари ҳали бегона ўтлардан тозаланмаган. Тўрақўрғон ва Бўка районларида, Жиззах районидаги «Москва», Пайариқ районидаги К. Маркс номли колхозларда, Чимбой районидаги У. Юсупов номли, Чироқчи районидаги «Москва» совхозларида қишлоқ хўжалиги зараркунандалари ва ғўза касалликларига қарши кураш суст бормоқда. Натижада текширилган хўжаликларда ғўза сийрак бўлиб қолган, ҳосил тўплаш кечикмоқда. Техникадан фойдаланишга, ғўза парваришида колхозчилар ва совхоз ишчиларининг иштирокига эътибор бўшаштириб юборилган.

Техникани, айниқса пахта териш машиналарини тайёрлашда интизомсизлик фактлари жуда кўп. Қорақалпоғистон АССРда, Қашқадарё ва Сирдарё областларида техника ремонти йўл қўйиб бўлмайдиган даражада секин бормоқда. Бухоро, Наманган ва Сурхондарё областларида машиналарнинг асосий қисми ҳали тракторларга ўрнатилмаган. Боғот, Шаҳрисабз, Ильич районларида тахт қилинган машиналар 78—83 процентни ташкил этади. Қўшкўпир районидаги «Москва» колхозида ва Бекобод районидаги «Ленинград» совхозида ҳар икки агрегатдан бири мавсумга тайёр эмас.

Мева-сабзавот маҳсулотлари тайёрлаш жуда секин бормоқда. Сўнгги вақтда ем-хашак жамғариш суръатлари пасайиб кетди. Текшириш ўтказилган барча хўжаликларда чорвачилик бинолари қишга тахт қилинган эмас, ем-хашак экинларини ўриб-йиғиб олиш ҳамда такрорий ва оралиқ экинлари экиш чўзилиб кетмоқда.

Кенгашда ўзаро текшириш давомида аниқланган камчиликлар партия, совет ва қишлоқ хўжалик органлари, касаба союз ва комсомол ташкилотлари мажбуриятларнинг қандай бажарилаётганлигини контрол қилишни бўшаштириб юборганликлари, қишлоқ хўжалигида юз бераётган кескин вазиятдан тегишли хулоса чиқариб олмаётганликлари оқибати эканлиги таъкидланди.

Шу муносабат билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети республика, область ва район партия комитетларидан, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советидан, область ва район ижроия комитетларидан, Давлат агросаноат комитети ҳамда республика Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигидан, «Главсредазирсовхозстрой» ва унинг жойлардаги органларидан, хўжаликларнинг раҳбарлари ва мутахассисларидан, бошланғич партия ташкилотларидан аниқланган камчиликларни бартараф этиш юзасидан шошилинч чоралар кўришни, барча коллективлар куч-ғайратини юбилей йили социалистик мажбуриятларини сўзсиз бажаришга сафарбар этишни талаб қилди.

Партия, совет ва қишлоқ хўжалик органлари, колхозлар ва совхозлар олдига ҳосил пишиб етилгунга қадар ғўза парваришини кучайтириш вазифаси қўйилди. Ғўза ривожланишдан кечиккан пайкалларга алоҳида эътибор берилсин. Терим техникаси, тайёрлаш пунктлари, қуритиш-тозалаш цехларини тайёрлаш ва ремонт қилиш, пахта заводларини ҳосилни қабул қилиб олиш ва қайта ишлашга тайёрлаш яқин кунлар ичида тугаллансин. Ўз вақтида тайёргарлик кўрилиб, ғўза тез ва яхши дефолиация қилинсин, бунда ерда ишлатиладиган аппаратлардан кўпроқ фойдаланилсин, ҳамма жойда кадрлар ўқуви авж олдирилсин. Пайкаллар бегона ўтлардан тозаланиб, терим машиналари юқори унум билан ишлаши учун тахт қилиб қўйилсин. Уруғлик учун экилган ғўзалар ва ихтисослаштирилган пахта заводлари алоҳида контрол остига олинсин. Аэродромлар, транспорт воситалари, тарози хўжалиги яқин кунларда тахт қилиб қўйилсин, йўллар, кўприклар, майдонлар, бостирмалар, пахта сақланадиган омборлар ремонти тугаллансин.

Дон ва силос учун маккажўхорини тезроқ ва сира нобуд қилмай ўриб олиш зарур. Бўшаган ерларга вақтни бой бермай, такрорий ва оралиқ экинлар экиш лозим. Мева-сабзавот маҳсулотлари тайёрлаш суръатларини ошириш учун зарур ресурслар сафарбар қилинсин, савдо тармоқларига, қайта ишлашга бундай маҳсулотлар узлуксиз етказиб берилиши ташкил этилсин.

Ҳар бир қишлоқ хўжалик корхонасида чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлаш, чорва моллар ва паррандалар сонини кўпайтириш ҳамда маҳсулдорлигини ошириш планларини бажариш вазифалари қўйилди. Ем-хашак экинлари етиштириш ва ем-хашак тайёрлаш технологиясига қатъий риоя этиш, келгуси қишга гарантияланган ем-хашак запасларини вужудга келтириш учун раҳбарлар ва мутахассисларга нисбатан талабчанликни ошириш зарурлиги таъкидланди.

Партия комитетларига, бошланғич партия ва комсомол ташкилотларига дала шийпонларида ва фермаларда ташкилотчилик ва оммавий-сиёсий ишларни кучайтириш, пахта ва бошқа экинлар ҳосилдорлигини ошириш, чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш, Улуғ Октябрнинг 70 йиллиги шарафига олинган мажбуриятларни бажаришга ҳар бир қишлоқ меҳнаткаши қўшадиган ҳиссанинг муҳимлигини уларнинг онгига етказиш таклиф қилинди.

Кенгашда Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси Р. Н. Нишонов, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, республика Давлат агросаноат комитетининг раиси И. Х. Жўрабеков нутқ сўзладилар.

Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари А. С. Икромов қатнашди.

(ЎзТАГ).

Мусобақа ибрати

Қоракўл темир йўл станциясида турибмиз. Вагонлар ёнида олма жойланган идишлар. Машиналарнинг бири кетиб, бири келмоқда.

— Бу райондаги Ленин номли колхоз соҳибкорлари етиштирган маҳсулот, — изоҳ берди шерикларимиздан бири, — Свердловск шаҳри меҳнаткашларига жўнатишяпти...

Хўжалик аҳли юбилей йилида зиммаларига олган социалистик мажбуриятларининг муҳим бандларидан бирини муваффақиятли бажаряпти. Колхоз умумиттифоқ фондига ўлкамиз ноз-неъматларини пайдар-пай жўнатиб турибди.

— Ярим йиллик натижаларни сарҳисоб этарканмиз, эришаётган кўрсаткичларни социалистик мажбуриятимиз марралари билан ҳам қиёслаб кўряпмиз, — дейди колхоз раиси Ғ. Сирожов. — Ҳозиргача сут топшириш ярим йиллик планини 118 процент, тухум сотишни — 108, бошоқли дон топширишни — 140, пиллани — 109, дағал хашак тўплаш топшириғини 127 процент бажардик. Булар — мажбурият маррасидан анча юқори кўрсаткичлар...

Дарҳақиқат, колхоз правлениеси, партия ва касаба союз ташкилотларининг хўжалик аъзолари ўртасида социалистик мусобақанинг авж олдирганликлари ишлаб чиқариш кўрсаткичларига самарали таъсир кўрсатмоқда. Буни шу кунларда пахтачиликда ҳам ишнинг ташкил қилиниши кўрсатиб турибди. Хўжалик районда ғўза майдонларида тўла кўчат олиш бўйича эълон қилинган мусобақа натижалари юзасидан биринчи ўринга эришиб, кўчма Қизил байроққа эга бўлганди. Далаларни айланар эканмиз, 1231 гектар пахта майдонининг ҳаммасида ҳозир ғўзалар авж билан ўсаётганига гувоҳ бўлдик.

Бу йил колхоз пахтакорлари ҳар гектар ердан 32 центнердан зиёдроқ ҳосил кўтариш мажбуриятини қабул қилишган. Баҳодир Ҳамдамов, Шавкат Жалолов, Мамат Мирзақулов, Шароф Қўзиев, Даврон Қўчқоров сингари механизатор ва сувчилар дала ишларида барчага ибрат бўлмоқдалар. Улар бу йил ҳосилнинг камида 60 процентини агрегатлар ёрдамида териб олишга аҳд қилиб, ғўзани машинабоп қилиб ўстиришга алоҳида эътибор беришяпти. Шу мақсадда ҳозир бу ерда терим техникасини мавсумга ҳозирлаш, механизатор кадрлар малакасини ошириш каби ишлар биринчи даражали вазифалар қаторига чиқарилган.

Райондаги «Октябрь», «Правда», Киров номли колхозлари меҳнаткашлари ҳам зиммага олган мажбуриятларини муваффақиятли адо этмоқдалар. Натижада районда ярим йиллик кўрсаткичлар қувончли бўлди. Давлатга гўшт, сут, тухум топшириш олти ойлик, пилла ва бошоқли дон топшириш йиллик планлари ортиғи билан уддаланди.

Бироқ барча хўжаликларда ҳам социалистик мусобақа намунали ташкил этилган деб бўлмайди. Брежнев номли, «Коммунизм», «Москва», М. Горький номли колхозларда меҳнат беллашувидаги расмиятчиликни тугатиш қийин бўляпти. Оқибатда шу хўжаликларда қатор кўрсаткичлар бўйича қолоқлик ҳукм сурмоқда. Эришилган натижалар мажбурият маррасидан паст.

Улуғ Октябрнинг шонли 70 йиллиги нишонланадиган қутлуғ йилда қоракўллик дала меҳнаткашлари халқ хўжалик планлари ва социалистик мажбуриятларни бажаришда ортда қолмасликлари керак.

Н. НАИМОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

АКТИВ ЙИҒИЛИШИ

УРГАНЧ, 22 август. (ЎзТАГ). Бугун бу ерда Хонқа район партия-хўжалик активининг йиғилиши бўлди. Йиғилиш қатнашчилари қишлоқни социал жиҳатдан қайта қуриш вазифаларини муҳокама қилдилар.

Йиғилишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари М. Ҳ. Холмуҳамедов нутқ сўзлади.

ЯНГИ ҒАЛАБАЛАРГА ЭРИШИЛДИ

Тошкент тўқимачилик комбинатининг биринчи тўқув фабрикасида ишчи маҳорати конкурсининг якунлари бундай бўлишини ҳеч ким кутмаган эди. Яқиндагина корхонага келиб, ишлай бошлаган П. Йўлдошева конкурсда иккинчи ўринни олди.

Чевар қиз тўқувчилик касби сирларини тез эгаллаб олмоқда, узилган ипни улашда секундларни тежамоқда, машина-ускуналарни чапдастлик билан ишга созлаб олмоқда.

Конкурсда П. Йўлдошева ўзи учун рекорд бўларли иш унумига эришди — смена топшириғини 109,7 процент бажарди. Энди бу муваффақиятни мустаҳкамлаш ва ривожлантиришни, уни кундалик иш нормасига айлантиришни ўзимнинг асосий вазифам деб биламан, деди ёш ишчи.

(ЎзТАГ).

ҲУЖЖАТЛАР ТЎПЛАМИ

«Экономикани бошқаришни тубдан қайта қуриш тўғрисида» ҳужжатлар тўплами босилиб чиқди. Унга: «Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисида»ги СССР қонуни, СССР Олий Советининг «Давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисида»ги СССР қонунини кучга киритиш тартиби ҳақида»ги қарори, шунингдек партия Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети ва ВЦСПСнинг КПСС Марказий Комитети 1987 йил июнь Пленуми маъқуллаган ва экономикани бошқаришни тубдан ислоҳ қилишга ҳамда марказий, республика ва маҳаллий органлар фаолиятини қайта қуришга тааллуқли қарорлари киритилган.

Китобни Сиёсий а[illegible] нашриёти чиқарди.

([illegible]

• Давлат қабули: тажриба ва муаммолар

ФУРСАТ БОЙ БЕРИЛЯПТИ

КПСС XXVII съезди ва партия Марказий Комитетининг 1987 йил январь ва июнь Пленумлари ҳамма соҳалардаги фаолиятни қайта қуриш, халқ хўжалигини ривожлантиришни бутун чоралар билан жадаллаштириш вазифасини белгилаб берди.

Ўн иккинчи беш йилликда саноатда аъло сифатли маҳсулот ишлаб чиқариш салмоғини 1,9 — 2,1 баравар кўпайтириш кўзда тутилган. Бунинг учун кўпгина саноат корхоналарининг меҳнат коллективлари барча резерв ва имкониятлардан самарали фойдаланиш чораларини кўрмоқдалар.

Ўзбекистон Компартияси XXI съездида таъкидланганидек, республикамизда маҳсулот сифати масаласи ҳали кўнгилдагидек эмас, бу соҳадаги камчиликлар экономикамизни орқага тортаётган асосий сабаблардан биридир.

Маҳсулот сифатини яхшилаш масаласига турли даврда турлича ёндашилди. Изланиш асосан уч йўналишда олиб борилди. Биринчи йўналиш — бу маҳсулот сифатини бошқаришга системали ёндашишдир. Бу усул 1954 йилдан, яъни нуқсонсиз маҳсулот тайёрлашнинг Саратов усулидан бошланган. Бу усул ўз вақтида бирмунча ижобий натижа берган бўлса-да, кейинчалик унга ёндашишда расмиятчилик устун кела бошлади.

Иккинчи йўналиш — бу маҳсулот сифатига бўлган жавобгарликни ошириш, ҳуқуқий ва иқтисодий чораларни қаттиққўллик билан амалга ошириш, назорат органларининг ҳуқуқини кенгайтириш йўли. Бу борада сўнгги йилларда бир қанча чора ва тадбирлар амалга оширилди.

Булар орасида СССР Министрлар Совети қабул қилган мамлакатда ягона ўлчов жорий қилиш, стандартлар устидан давлат назоратини ўрнатиш тўғрисидаги қарор, СССР Олий Совети Президиумининг стандартлаш ва маҳсулот сифати қоидаларини бузганлик учун маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Фармонини алоҳида таъкидлаш лозим.

Лекин ҳуқуқий ва иқтисодий таъсир кўрсатишнинг қатъий чоралари ҳам кутилган натижани бермади.

Ниҳоят учинчи йўналиш — бу корхоналардаги техник назоратчиларнинг роли ва жавобгарлигини ошириш йўлидир. Бу ҳақда 1979 йилдаёқ Низом тасдиқ этилган эди. Бироқ бу чора ҳам сифат масаласида катта силжишга олиб келмади.

Ушбу ҳол кейинги вақтда корхона қарамоғидан ташқари давлат назоратини жорий қилиш заруриятини кўндаланг қўйди. Бу назорат давлат қабули органлари зиммасига юкланди.

1987 йилнинг 1 январидан мамлакатимиздаги 1500 бирлашма ва корхона давлат қабулига ўтди. Республикамиздаги 33 корхона ва бирлашма ҳозир ўз маҳсулотларини давлат қабулига топширмоқда. Бу системага ўтишдан мақсад — давлат стандарти талабларига тўла жавоб берадиган буюмлар тайёрлаш ва уларни сифат жиҳатдан чет элдаги энг яхши маҳсулотлар билан рақобатлаша оладиган қилиб ишлаб чиқаришдан иборат.

Афсуски, ҳали узоқ вақт сурункали сифатсиз маҳсулотлар ишлаб чиқараётган бирлашма ва корхоналар оз эмас. Уларда технология ва ишлаб чиқариш интизомининг бузилиши, стандарт талабларига риоя қилмаслик, натижада брак маҳсулот ишлаб чиқариш ҳоллари ҳануз давом этяпти.

Давлат қабулига ўтган 33 корхона ва бирлашмадан 12 таси, айниқса, Андижон «Электродвигатель», Тошкент электрон-техника, «Таштекстильмаш» заводлари маҳсулот ишлаб чиқариш планини мунтазам бажармай келяптилар.

Йилнинг биринчи кварталида «Ташкенткабель» ишлаб чиқариш бирлашмасининг 2 миллион сўмлик, Самарқанд «Красний двигатель» заводининг 34,7 минг сўмлик маҳсулоти брак қилингани, 3 ҳолатда маҳсулот ишлаб чиқариш тўхтатилганлигини қандай тушуниш мумкин?

«Ташсельмаш», «Ташкенткабель» заводлари, Тошкент «Мебель» ва «Қизил тонг» бирлашмаларида маҳсулот ишлаб чиқариш умумий салмоғи ўтган йилнинг шу давридагига нисбатан пасайиб кетди.

«Таштекстильмаш» заводида ҳамон аҳвол ташвишли. Раҳбардан тортиб оддий ишчига қадар ҳеч ким янгиликка ўтишга мослаша олмаяпти. Бу ерда ва Тошкент электрон-техника заводида ускуналарнинг 30—52 проценти 20 йил бурун ўрнатилган.

Андижон «Электродвигатель» ва Наманган машинасозлик заводларида техника назорати бўлими ходимлари орасида бирон олий маълумотли мутахассис йўқ. Шу сабабли улар ишни уддалай олмаяптилар.

«Бу ўринда... давлат қабули жорий этилган корхоналарнинг коллективлари муносиб намуна кўрсатишлари керак... Давлат қабули — зарур иш, у бутун жамиятга, бутун халққа, ҳар бир кишига керак», — дея уқтирилди КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил июнь Пленумида. Вазиятни ана шу вазифа жиҳатидан баҳолайдиган бўлсак, ҳали камчилик кўп эканлигини, қўйилган қадамлар муҳим ўзгариш ясай олмаганлигини кўрамиз. Кўпгина корхона ва бирлашмаларда меҳнат интизоми суст. Прогуллар, ишга кечикиб келиш ёки умуман бесабаб келмаслик каби ҳолларга барҳам берилган эмас. «Узбексельмаш» ишлаб чиқариш бирлашмаси ва Самарқанд «Красний двигатель», Тошкент электрон-техника, «Ташавтоматика», «Ташхимсельмаш», «Чирчиқсельмаш» заводларида ҳалигача сифат группалари ташкил этилмаганлигига нима дейиш мумкин, ахир?!

Корхоналарни сифатсиз хом ашё билан таъминлаш ҳалигача давом этяпти. Республика Госснаби ва бошқа таъминотчи ташкилотлар раҳбарлари ва мутахассислари шу кунларда нима иш қилишяптийкин? Ахир бу уларнинг бош вазифаси-ку. «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Узбексельмаш», Тошкент электрон-техника, «Ташкенткабель», «Узбекхиммаш» каби йирик корхоналарга ўтган ойда сифатсиз хом ашёлар юборилгани ишлаб чиқаришда технология жараёнлари бузилишига олиб келди. Бу ҳол олий категорияли маҳсулотлар ишлаб чиқариш салмоғининг ўсишига ёмон таъсир кўрсатди, албатта.

Давлат қабулига маҳсулот топшираётган корхона ва бирлашмаларнинг 21 таси ўз маҳсулотларининг 90—100 процентини юқори баҳо билан ўтишини таъминлаяпти. Аммо қолганлари-чи? 12 та йирик корхона ишончни оқлай олмаётган экан, бунга нима халақит беряпти ўзи? «Ташсельмаш» заводи маҳсулотлар сифатини яхшилашда кўтаринки руҳ билан ишлаётган корхоналарнинг биридир. Маҳсулот сифати давлат қабули назоратига ўтказилгач, бу ерда шунга оид барча чора-тадбирлар тез амалга оширилди. Муҳими, партиямизнинг бу зарур сиёсий ва иқтисодий тадбири аҳамияти ҳар бир ишчи ва ҳар бир коллектив онгига чуқур сингдириб бориляпти.

Лекин сифатсиз маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳануз давом этаётганининг асосий сабабларидан бири шуки, корхоналарнинг айрим раҳбарлари маҳсулот учун жавобгарликни тўла ҳис этмаётирлар.

Масалан, «Ўртоқ» кондитер фабрикаси сифатсиз маҳсулотлар ишлаб чиқаришни тўхтатмагани учун шу йилнинг ўзидаёқ 83 минг сўмдан ортиқ жарима тўлади.

Стандарт талабларига мос келмайдиган маҳсулотлар ишлаб чиқарганликлари учун Андижон сут заводи 36,7 минг сўм, Самарқанд чой қадоқлаш фабрикаси 54,6 минг сўм, Бухоро тикув ишлаб чиқариш бирлашмаси 54,1 минг сўм, Хўжаобод паррандачилик фабрикаси 25,4 минг сўмни жарима сифатида совурди.

Шуни ҳам айтиш керакки, Тошкентда ва областларда сифат уйлари иш олиб бормоқда. Улар қизиққан ҳар бир раҳбар, мутахассис ва ишчига фойдали маслаҳат, тегишли ёрдам берадилар.

Республикамиздаги 87 та корхонада бу йил давлат қабулига ўтилади Аммо уларнинг ярмидан кўпида амалий-ташкилий ишлар бошланган бўлишига қарамай, «Малика» трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмаси, Тошкент тўқимачилик комбинати, Чирчиқ ва Янгийўл пойабзал фабрикаларида иш мароми суст.

Аҳволни КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленуми талаблари нуқтаи назаридан таҳлил этадиган бўлсак, ишларнинг ҳозирги бориши жуда ташвишлидир. Маҳсулотлар ишлаб чиқаришни сон ва сифат жиҳатдан тубдан яхшилаш учун мавжуд ҳамма нарсани қайта қуриш, инсон омилини кучайтириш керак. Партиямиз таъкидлаётганидек, бу ҳазилакам иш эмас. Шу сабабли фурсатни бой бермайлик.

Р. ҲОШИМОВ,
СССР Давлат стандартлари комитети Ўзбекистон бошқармаси бўлимининг бошлиғи.

*

Партия ва ҳукуматимиз соғлиқни сақлаш борасида беқиёс ғамхўрлик қилмоқда. Урганч шаҳар 1-поликлиникаси шифокорлари ҳам ўз фаолиятларини янги бинода давом эттирмоқдалар. Кенг ва шинам хоналар замонавий асбоб-ускуналар билан бойитилган. Бу ерда профилактика бўлими очилгани меҳнаткашларга қулайлик яратмоқда.

Суратларда: Урганч шаҳридаги 1-поликлиника ёш врач-невропотологи Гулбаҳор Изюмова. Юқорида эса пойтахтимиздаги Бутуниттифоқ хирургия илмий маркази филиалини кўриб турибсиз.

Г. ПУН, Қ. ОТАЕВ фотолари [ЎзТАГ].

*

• КПСС XXVII съезди қарорлари—ҳаётга!

ЭНГ МУҲИМИ—ПИРОВАРД НАТИЖА

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» ГАЗЕТАСИ РЕДАКЦИЯСИ ПИСКЕНТ РАЙОН ПАРТИЯ КОМИТЕТИ ВА РАЙОН СОВЕТИ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ БИЛАН ҲАМКОРЛИКДА «ОЧИҚ ХАТЛАР КУНИ» ЎТКАЗДИ

КПСС Марказий Комитетининг июнь Пленумида таъкидланганидек, деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари етиштиришда интенсив технологияларни ўзлаштириш, коллектив ва оилавий пудратни кенг жорий этиш, қишлоқнинг социал проблемаларини фаолроқ ҳал қилиш керак. Бироқ область агросаноат ташкилотлари, колхоз-совхозларнинг кўпгина раҳбарлари ва мутахассислари меҳнатни ташкил этишнинг бригада ва оилавий усули моҳиятини тўла тушуниб етмаётган кўринадилар. Акс ҳолда хўжалик юритиш механизмини такомиллаштириш йўлида асоссиз баҳоналар ва тўсиқларга барҳам берилган бўларди. Бу соҳада айрим район партия комитетлари, хўжаликларнинг бошланғич партия ташкилотлари ҳам сусткашлик қилмоқдалар. Ваҳолонки, областда коллектив, бригада ва оилавий пудратга ўтиб ишлаётган колхоз-совхозлар тажрибасидан ўрганиш мумкин-ку. Оилавий пудрат шарофати туфайли айрим бригадаларда 500 центнердан сабзавот, 200 центнердан картошка етиштириляпти. Тўла оилавий пудратга ўтган Тошкент районидаги Карл Маркс номли колхоз кўрсаткичлари бунга ёрқин мисол бўла олади.

Хўш, шундай экан нима учун бу илғор усулни кенг жорий этиш ва оммалаштириш мумкин бўлмасин?! Шу йилнинг баҳорида Пискент район партия комитети район қишлоқ хўжалик меҳнаткашларига шундай савол билан мурожаат қилди. Имкониятлар, резервлар таҳлил этилди. Райком пленумида эса якдил фикрга келинди: шу йилнинг охиригача район барча хўжаликлари меҳнатни ташкил этишнинг бригада ва оилавий пудрат усулига ўтади. Бу ташаббус «Совет Ўзбекистони» газетасида ҳам босилиб чиқди ва мазкур ташаббусни қўллаб-қувватлаб ёзилган хатларга газетадан ўрин берилди.

Яқинда Тошкент областида бўлиб ўтган газета кунлари программасидаги тадбирлардан бири — «Очиқ хатлар куни» мавзуи «Коллектив, бригада ва оилавий пудрат муаммолари»га бағишланди. Охунбобоев номли колхозга йиғилганлар орасида область, район партия комитетлари, область ва район агросаноат ташкилотлари, район ижроия комитети вакиллари, мутахассислар, хўжалик раҳбарлари, механизаторлар, пудрат усулида ишлаётган ўнлаб коллективларнинг бошлиқлари бор эди.

Район қишлоқ хўжалиги меҳнаткашлари пудрат усулига ўтгандан сўнг қандай муаммоларга дуч келинди? Қайта қуришнинг дастлабки одимлари қандай? Камчиликларни бартараф этишнинг қандай йўллари бор? «Очиқ хатлар куни» ана шу сингари саволларга жавоб топиши керак эди.

Пискент район партия комитетининг биринчи секретари А. Йўлчиев кириш нутқида бугунги анжуман қатнашчиларидан кун тартибига қўйилган масалани ишчанлик руҳида таҳлил қилиш учун фаол иштирок этишларини сўради. Шундан кейин партия, совет ва бошқа мутасадди ташкилотлар раҳбарлари, мутахассислар саволларга жавоб бердилар.

● ЖАВОБСИЗ ҚОЛГАН САВОЛ. Район агросаноат бирлашмаси инженери Лим Шен Денинг пахта териш машинаси бункерини кенгайтириш хусусида берган саволи жавобсиз қолди. (Газета шу масала юзасидан кейинроқ чиқиш қилади).

Свердлов номли колхоз бош агрономи М. Бадриддинов **саволи:**

— Олимларимиз ғўзапоя майдалайдиган машинани қачон ихтиро қилишмоқчи?

Жавоб: — Бу борада конкрет жавоб бериш қийин. Бизнингча, олимлар шундай машинани қачон яратиб беришларини кутиб ўтиришга ҳожат йўқ. Нима, бизда рационализаторлар, инженер-техниклар камми? Бу ишга жиддий киришилса пировард натижа ҳам ёмон бўлмаса керак. Келинглар, биргаликда ўйлаб кўрайлик. Энг яхши лойиҳалар учун конкурслар ташкил қилайлик. Хуллас, қандай ёрдам зарур бўлса облагропром тайёр.

Савол: — Серҳосил, тезпишар, истиқболли янги пахта навлари устида қандай ишлар олиб борилмоқда? («Пискент» совхози ишчилари).

Жавоб: — Областимиз далаларига асосан С-48-80 навли экиб келиняпти. У барча жиҳатдан ўзини оқласада, лекин саноат эҳтиёжини тўла қондиролмаяпти. Шу боисдан олти минг тонна нав пахта толасини ҳанузгача сотолмаяпмиз. Янги навлар масаласида. Биз уларни синаб кўряпмиз. Масалан, С-65-24 навли пахта 4-типга мансуб. Толаси — 35—55 миллиметр. Таннархи аввалгисидан қиммат. Сершох, машинабоп эмас. Кўсаклари кичикроқ. Бу нав тўққиз минг гектарга экилган. «Пискент» совхозида синаб кўрилмоқда. Янаги йилдан 30 минг гектарга кенгайтирмоқчимиз. Бекободда эса АН-Боёвут-2 экилмоқда. Шунга қарамасдан, ҳаёт синовларидан яхши ўтган С-48-80 навига бундан кейин ҳам кўпроқ эътибор берилади.

Савол: — Нима учун катта иқтисодий наф берадиган чек системаси жуда суст жорий этилмоқда? (А. Абдураимов — Свердлов номли колхоз).

Жавоб: — Бу борада облагропромнинг ҳам айби бор. Биз ана шу усулнинг истиқболи, қайта қуриш ишига қўшадиган ҳиссаси, умуман у тўғрисидаги тушунчаларни кенгайтириш ҳақида етарли иш олиб бормаяпмиз. Лекин очиғини айтганда ташаббус қуйидан бошланиши керак. Ҳозирги кунда область бўйича ўн иккита хўжалик ана шу илғор усулга ўтиб ишлаётганлиги фикримиз далилидир. Унинг афзаллиги ўзингизга яхши маълум экан, нега энди шу системага ўтишга шошилмайсиз? Хўжалик раҳбарлари, мутахассислар бу борада қатъий ҳаракат қилишлари керак. Бунда биринчи навбатда ҳар бир колхоз-совхоз ва унинг бригадаларида хўжалик юритишнинг ташкилий, иқтисодий ва технологик томонлари қатъий назарда тутилган ҳолда тайёргарлик ишлари олиб борилиши талаб этилади.

Савол: — Пудрат усулида пировад натижа муҳим роль ўйнайди. Демак иқтисод қилинган ҳар бир сўм салмоғи ҳам унга таъсир кўрсатади. Шундай экан, нима учун турли нархдаги пахта ташувчи принцепларни харид қилишимиз керак? Иккинчидан, облагропром базаларидаги эҳтиёт қисмлар район устахонасига юборилиши масаласи тўғрими? Чунки у ердан керакли нарсани навбат кутиб олгунингча анча вақт беҳудага сарфланади. Бунинг устига устахонага ремонт учун топширилган техника воситалари бироз ишлатилгач, сифатсизлиги учун издан чиқади. (Т. Охунов — «Пискент» совхози бош агрономи).

Жавоб: — Ҳақиқатан ҳам эҳтиёт қисмларни базадан тўғридан тўғри хўжаликлар ихтиёрига ўтказиш — муҳим масала. Республика Давлат агросаноат комитети билан биргаликда бу масалани ижобий ҳал қилиш йўлларини излаб кўришимиз керак. Прицеплар масаласи бўйича ҳам икки хиллик мавжуд. «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмасида тайёрланаётган прицеп нархи арзон. Лекин Андижонда ишлаб чиқарилаётганига нисбатан сифатсизроқ, юкни ҳам камроқ ортади. Шу сабабли республика агропроми қимматроқ бўлса ҳам Андижон прицепларини тарқатиш тарафдори.

● МУҲИМ ОМИЛ. Хўжаликларни коллектив пудратига ўтказиш ички хўжалик ҳисобини такомиллаштиришнинг муҳим омили ҳисобланади. Шу боисдан ҳам илғор усулда меҳнат қилаётган коллективларда ҳамма бир киши учун, бир киши ҳамма учун принципига қатъий амал қилинсагина кўзланган маррага эришиш мумкин. Бундан ташқари, пудратчиларнинг ҳар бир аъзоси ўзини хўжаликнинг хўжайини деб ҳис қилиши ва ҳар қандай салбий ҳолга қарши принципиал курашгандагина пировард натижа салмоғи ортади. «Очиқ хатлар куни»да ана шулар тўғрисида ҳам ишчанлик билан гаплашиб олинди. Тушган саволларнинг кўпчилиги — эҳтиёт қисмларнинг етишмаслиги, меҳнат коллективлари иқтисодий ривожланиши учун тўсиқ бўлаётган пудрат муаммолари хусусида бўлди. Айниқса, ҳозирги кунларда ўргимчакканага қарши курашда дефолиантларнинг баъзан етишмаётганлиги, меҳнатни ташкил этишдаги тартиб-қоидалар бузилаётганлиги, хўжалик раҳбарларининг масъулиятсизлиги оқибатида қайта қуришда сезиларли ўзгариш сезилмаётгани таъкидлаб ўтилди. Қатор саволларга жавоб берган область партия комитети қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат саноати бўлими мудири Э. Джаваков, область агросаноат комитети раиси ўринбосарлари А. Воронов, Р. Нурматов, Ҳ. Ҳусанов ва бошқа ўртоқлар Улуғ Октябрь юбилейи йилида зиммага олинган социалистик мажбуриятларни бажариш деҳқонларнинг интернационал бурчи ва бунинг уддасидан чиқиш учун ички хўжалик ҳисобини кенг оммалаштириш, барча хўжаликларда ишлаб чиқариш самарадорлигини таъминлаш муҳим эканлигини таъкидладилар.

«КПСС XXVI съезди» совхозида 17 гектар ерга беда экиб, уни оилавий пудрат асосида парваришлаётган С. Саяков сўзи айниқса, таъсирчан бўлди. У бошлиқ оилавий звено шу пайтгача бедани тўрт марта ўриб олди. Ҳозирнинг ўзидаёқ ҳосилдорлик гектарига 200 центнерга етди. Мўлжал—275—280 центнерлик марранни эгаллаш. Бу — оила пудрати усулида ишлаётган илғор — Сароевлар кўрсаткичидан беш-ўн центнер кўп, демакдир. Шу совхознинг М. Дадаев бошлиқ оилавий звеноси ҳам худди шундай пировард натижа учун курашмоқда. Юқори ҳосил олишнинг эса ҳеч қандай сири йўқ — экин вақтида суғорилса, озиқлантирилса ва вақтида ҳосил йиғиштириб олинса бўлгани.

«Очиқ хатлар куни»да кўп саволларга жавоб берилди. Айрим жавобсиз қолган саволлар масаласи эса тегишли ташкилотлар билан ҳамкорликда ҳал этилишига келишиб олинди. Газета редакцияси эса район қишлоқ хўжалиги меҳнаткашларининг коллектив, бригада ва оилавий пудратга ўтиш жараёнини йил давомида кузатиб боради ҳамда бу ташаббус қандай якунланганлиги тўғрисида газетхонларни хабардор қилади.

Т. НАЖМИДДИНОВ,
Ж. ХОЛҚОСИМОВ,
А. МАННОПОВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбирлари.

• Мутахассис масала қўймоқда

АЙБ ҲАЙДОВЧИДАМИ?

Автомобиль транспорти серқирра турмушимизга шу қадар чуқур сингдики, энди халқ хўжалигининг ҳозирги жадал тараққиётини бу хизматсиз тасаввур қилолмаймиз. Шунга мувофиқ бу хизматнинг кўлами кенгайиб боряпти.

Айни пайтда йўл ҳаракати тобора мураккаблашиб, ҳайдовчилар олдига янги-янги талаблар қўйилмоқда. Келиб чиқадиган муаммолар ва қийинчиликларни бартараф этиш, йўл ҳаракатини тўғри ташкил этиш юзасидан кўплаб чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Аммо КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил июнь Пленумида кўрсатиб ўтилганидек, айрим раҳбарлар ўз ихтиёрига бериб қўйилган восита ва имкониятлардан яхши фойдаланмаяптилар. Бу ҳол, айниқса, транспортда ҳаракат мароми бузилишига олиб келяпти. Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашда қатор масала ва муаммолар тўла-тўкис ҳал этилган эмас. Ҳолбуки, ҳозирги мураккаб шарт-шароит ғайрат ва жўшқинлик билан ишлашни талаб этади.

Лекин, афсуски, ҳаётда кўпинча бундай бўлмаётир. Ҳаракат хавфсизлиги қоидалари айрим кишилар томонидан қўпол равишда бузилмоқда. Бу эса халқ хўжалигига катта зарар етказаётир.

Шу йилнинг 10 апрелида Чуст — Тўрақўрғон йўлида бахтсиз ҳодиса юз беришининг олди олинди. «Узспецводдренаж» раҳбарларининг ҳаракат хавфсизлиги қоидаларига хилоф ишлари автоинспекция ходимлари томонидан пайқаб қолинди ва хавф даф қилинди. Корхонанинг 81—51 НАД номерли «ММЗ—555» маркали автомашинасига оғирлиги 3 тонна мосламани шатакка олиш буюрилган. Ҳайдовчи Ориф Маматхўжаевнинг ҳайдовчилик гувоҳномасида бундай ишни бажариш ҳуқуқини берадиган белги йўқлиги мутлақо эътиборга олинмаган.

Яқинда марказий кўчаларнинг бирида яна бир йўл-транспорт ҳодисаси қайд этилди. Наманган механизация бошқармасининг РДК—25 маркали тишли кранни юклаган 41—76 НАА номерли «Краз—258» автомашинаси тормоз системаси ишламай қолиб, чорраҳада тўхтаб турган 89—04 НАВ номерли «Икарус» автобусига келиб урилди. Бунга шофер Ш. Шарипов билан бошқарма раҳбарларининг бепарволиклари сабаб бўлди. Яхшики, пассажирларга зиён-заҳмат етмади.

Бу каби кўнгилсизликлар кўпинча раҳбар ва мутахассислар, автомобиль ҳайдовчиларининг лоқайдлиги, масъулиятсизлиги, қонун-қоидаларни писанд қилмасликлари орқасидагина юз бермоқда.

Баъзи ҳайдовчиларнинг тушунтириш хатларини ўқиб, ҳайрон қоласиз. Тўрақўрғон районидаги Калинин номли колхоз тракторчиси Қутбиддин Ражабов тушунтириш хатида шундай деб ёзган: «МТЗ—80» маркали тракторга «Т—4» маркали тракторни юклаб кетаётганимда ГАИ тўхтатди. Ҳайдовчилик гувоҳномаси ва йўл варақаси ҳам йўқлигидан хижолатда қолдим. Менга бу ишни колхоз инженери Воҳиджон Тошбоев буюрган эди.

Наманган қурилиш бошқармасининг 25—77 НАД номерли автомашинаси шофери Г. Умматалиевнинг тушунтириш хати ҳам ғалати: «Прораб Жўрахон Тўхтабоев асфальт ётқизишда ишлатиладиган 10 тонналик катокни прицеп трайлерига юклашни буюрди. Каток яхши ўрнатилмагани сабабли йўлда у трайлернинг бир томонига сурилиб, авария ҳолати юзага келди. Табиийки, ГАИ томонидан машина тўхтатилди.»

Булардан кўринадики, **йўллардаги бахтсиз ҳодисаларда фақат ҳайдовчининг ўзигина айбдор эмас. Бунда, аввало, буйруқ берган раҳбар ва мутахассисларни жазолаш адолатли бўларди.** Улар ўзларини оқламоқчи бўлиб, турли баҳоналарни рўкач қилдилар. Кўпинча «шоферлар етишмайди», деган баҳона билан ҳайдовчиларни мутлақо унга мос келмайдиган ишларни бажаришга, кўп ҳолларда эса белгиланган иш соатларидан кўпроқ вақт ишлатишга мажбур қиладилар. Бахтсиз ҳодисаларнинг маълум қисми ҳайдовчилар вақтида дам ололмай, узоқ муддат толиққанлиги оқибатида юз бераётгани сир эмас. Бунга чек қўйиш керак.

Ахир партиямиз Марказий Комитетининг июнь Пленумида «Пассивлик, фаолиятсизлик, меҳнат маданиятининг пастлиги, жамият манфаатларига зид хатти-ҳаракатлар... социал ва иқтисодий жиҳатдан тегишли тарзда баҳоланиши керак» дейилиши бежиз эмас.

Автомобиль транспортининг аниқ маромда, унумли ишлаши корхона, ташкилот ва хўжалик раҳбарлари ҳамда мутахассисларининг ишни оқилона ташкил этишлари, ҳамиша масъулиятни ҳис этиб, тадбиркорлик кўрсатишларига боғлиқ. Айни пайтда ҳайдовчилар маълум тартиб-қоидага хилоф топшириқларни кўр-кўрона бажараверишдан ўзларини тийишлари лозимлигини ҳам алоҳида эслатишни истардик.

А. НАЗАРОВ,
Наманган область автомобиль ишлаб чиқариш тресги ҳаракат хавфсизлиги бўлими бошлиғи.

ДУНЁ ВОҚЕАЛАРИ

ГАВАНА. Марказий Америкадаги беш мамлакат президентларининг 7 август куни Гватемалада эришган аҳдномалари доирасида Сан-Сальвадорда шу регион давлатлари ташқи ишлар министрлари составидаги ижроия комитетининг учрашуви очилди. Учрашувда Гватемала, Коста-Рика, Никарагуа, Сальвадор, Гондурас ташқи сиёсат маҳкамаларининг бошлиқлари қатнашмоқдалар. Гватемаладаги учрашувнинг қарорига мувофиқ тузилган ижроия комитет Марказий Америка давлатларининг президентлари эришган аҳдномаларни бажариш муддати ва тартибини белгилашга алоқадор масалаларни кўриб чиқади. Венесуэланинг Каракас шаҳрида Марказий Америка мамлакатлари ташқи ишлар министрлари, Контадора группаси ва мадад группасининг яна бир қўшма учрашувини ўтказиш режалаштирилмоқда. Шу маслаҳатлашувлар чоғида Гватемала аҳдномаларини бажаришга оид аниқравшан тадбирларни ишлаб чиқиш вазифаси билан шуғулланувчи ишчи комиссияларни тузиш кўзда тутилмоқда.

КИТО. Эквадор миллий конгрессининг раиси Хорхе Савала Бакерисо Венесуэла ва Колумбия парламентларининг раҳбарларига мурожаат қилиб, Лотин Америкасидаги иккала давлат ўртасида территориал муаммоларни тинч ва тезроқ бартараф этиш учун ўзларига боғлиқ бўлган ҳамма чораларни кўришга чақирди.

Кейинги вақтларда Венесуэла кўрфази атрофидаги соҳил сувларига Венесуэла билан Колумбиянинг ҳуқуқлари хусусидаги ихтилофлар натижасида иккала мамлакат ўртасидаги муносабатлар кескинлашди, бу эса чегара зонасида иккала мамлакатнинг қуролли кучлари бўлинмалари кўпайтирилишига олиб келди.

ЛОНДОН. Ҳарбийча бичимдаги уст-бош кийиб олган Майкл Райн деган кимса чоршанба куни Лондондан 90 километр наридаги Хангерфорд шаҳарчасида одамларни қирғин қила бошлади. 14 киши ўлди ва 14 киши жароҳатланди. Автомат милтиқ ва тўппонча билан қуролланган бу кимса шаҳар бозорчасига кириб келиб, одамларга ўқ узишга киришди. Қотилнинг ўқидан ҳалок бўлаётган аёллар, болалар, кексалар нима бўлаётганини билмас эдилар. Полиция жиноятчини олти соат қувиб, қуршаб олганидан кейин, у қутула олмаслигини тушуниб, ўзини ўзи отиб ўлдирди.

(ТАСС).

Францииялик меҳмон

Франция социалистик партиясининг инсон эркинлиги ва ҳуқуқлари масалалари бўйича миллий секретари Пьер Бран Тошкентга келди.

Францииялик меҳмон 21 август куни республика пойтахтининг диққатга сазовор жойлари билан танишди, Ўзбекистон фольклор ансамблининг концертида бўлди.

(ЎзТАГ).

Агар ўқиган бўлсангиз, эсласангиз, бундан роса икки йил муқаддам газетамизда республикамиз пиллачилиги ривожи йўлида амалга оширилаётган ишлар жараёнида йўл қўйилаётган айрим камчиликлар танқид қилинган эди. Жумладан, Сурхондарё ва Хоразм областларидан берилган икки танқидий мақолада республика пиллачилик бош бошқармаси раҳбарлари ва мутахассислари адресига эътирозлар билдирилганди.

Шундан сўнг (энди айтса бўлаверади) бошқарма раҳбарлари ҳам, мутахассислари ҳам танқидий фикрларга қисман қарши фикрлар билдиришди. Редакция ҳузурида баҳслар бўлди. Лекин...

• Мулоҳаза ва мунозара

ПИЛЛАЧИЛИК МУАММОЛАРИ

- **Тармоқда фан-техника тараққиёти қай даражада?**
- **Янгиликлар ва кашфиётлар самараси қониқарлими?**
- **Тармоқ равнақи — олимлар ва амалиётчилар ҳамкорлигига боғлиқ**
- **Наслчилик ва уруғчилик ишларига бир назар**

КЕЛИНГ, гапни бошдан бошлайлик. Халқ хўжалигининг ҳамма соҳасидаги сингари пиллачиликда ҳам фан-техника янгиликларини жорий этишга катта эътибор берилмоқда. Табиийки, ҳар бир янгилик замирида конкрет мақсад, самара, айни пайтда — давлат ва шахсий манфаатдорлик ётади. Янгилик эса меҳнат ва сарфланаётган харажатларни камайтиришга, ишлаб чиқарилаётган маҳсулот миқдори ва сифатини оширишга, пировардида, таннархни пасайтиришга хизмат қилиши керак.

Таассуфлар бўлсинки, кейинги йилларда республикамиз пиллачилигида қўлланилган айрим янгиликлар наздимизда ўзини яхши оқлай олмади.

Тармоқни индустриал асосда ривожлантириш йўлида қурт боқишга мўлжаллаб қурилган махсус комплексларни олинг. Улар ҳар қандай область ёки районларнинг табиий шароитларига тўғри келадими, йўқми — бу ҳақда бошқарма мутахассислари бошда пухта ўйлашмади. Масалан, улар Сурхондарё, Бухоро ва Қашқадарё областлари айрим районларининг ипак қурти боқиш мавсуми чоғидаги иссиқ, сершамол иқлимига тўғри келмади. Шамол комплекслар устини қуриб битказилган йилиёқ очиб ташлади. Омон қолган қуртхоналарда қурт боқиш имкони бўлмади. Негаки, комплекс ичидаги ҳарорат ҳар гал ҳам зарур даражага чиқмади ёки ўта димиқиб кетди. Натижада, қуртлар нақ пилла ўраш даврига келиб, нобуд бўлаверди. Ҳосилдорлик тушди, мақсадга эришилмади, самара бўлмади.

Энди ўйлаб кўринг. Ҳар бири 50 қути ипак қурти боқишга мўлжалланган бундай компекслар учун вақтида 1—1,2 гектаргача майдон ажратилганди (тағин у суғориладиган ерлар ҳисобидан!), қанчадан-қанча металл- конструкциялар монтаж қилинганди, кўплаб ишчи кучлари жалб этилганди. Хўжаликларга ҳар бир комплекс 200 — 250 минг сўмга (баъзан ундан кўпроқ) тушганди.

Кейин нима бўлди? Жойларда 1,5—2 миллион сўмдан кўпроқ маблағ сарфланиб қурилган қатор комплекслар қаровсиз ташлаб қўйилди. Улардаги асбоб-ускуналар, сўкчаклар тарқатиб юборилди. Сурхондарёлик оддий мутахассис, Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган агроном М. Бигашевнинг ҳисоб-китобига кўра, шу маблағ ҳисобига ҳар бирида 2—3 қутидан қурт боқиладиган маҳаллий қуртхоналар қурилганда эди, шубҳасиз, областлар камида 2500—3000 қути қурт уруғи учун кўнгилдагидек жой тайёрлаган ва улардан қатор йиллар самарали фойдаланган бўлардилар.

Афсус, шундай қилинмади. Комплекслар қуриб ташланаверди. Натижа чиқмади.

Бугунги кунда комплекс муаллифлари ҳам, уларнинг таклифларини вақтида маъқуллаган мутасадди ташкилотларнинг раҳбарлари ҳам «овоз» билдиришмаяпти. Тўғри, қўлимизда шу овоз ўрнида республика пиллачилик бош бошқармасидан олинган бир жавоб бор: **«Комплекслар белгиланган тартиб-қоидалар бўйича барча синовлардан (давлат синовидан ҳам!) ўтиб, серияли ишлаб чиқаришга тавсия қилинган. Улар республика хўжаликларида тегишли органлар кўрсатмаси билан қурилган. Бироқ фойдаланиш чоғида чиндан ҳам комплекслар қурилишида муайян камчиликлар борлиги аниқланди. Устки қисмига ёпилган жиҳозлар ўта енгил бўлиб, мустаҳкам чиқмади. Гидротермик қурилмалар қурт уруғларининг нормал ҳаёт кечириши учун зарур шароитни таъминлай олмади.**

Ҳозирги кунда Марказий «Шелк» конструкторлик бюроси томонидан ишлаб чиқилган янги типдаги комплекслар лойиҳаси амалий синовдан ўтяпти. Улар давлат синовидан ҳам ўтгач, республика колхоз ва совхозларида қуриш масаласи ҳал этилади».

Редакция бу жавоб хатини олганига 22 ой бўляпти. Савол туғилади: янги типдаги комплекслар лойиҳаси тақдири нима бўлди? Улар давлат синовидан ўтдими? Ўтган бўлса, қуриш ишлари қандай бормоқда?

ЮҚОРИДА эслатилганидек, эълон қилинган танқидий материалларнинг бирида сўнгги йилларда қўлланилган яна бир янгилик — ипак қуртини хлорелла суспензияси билан боқиш усули ҳам жойларда ишлаб чиқаришга яхши наф бермаётганлиги таъкидлаб ўтилганди. Дарвоқе, бу янгиликни ҳам жорий этиш учун ўшанда кўплаб тушунтириш ишлари олиб борилди, семинарлар, кенгашлар ўтказилди.

Натижа-чи? Кўпчилик хўжаликларнинг мутахассислари бу янгилик ҳам пилла ҳосилдорлигининг ошиши ва сифатини яхшилашга сезиларли таъсир кўрсатмаганлигини рўй-рост айтишга мажбур бўлдилар. Хўл барг еб касалланган, натижада ўсишдан қолган ёки нобуд бўлган ипак қуртини кўриб, айрим пиллакорлар хлорелладан воз кечдилар.

Мана шу фикрга ўшанда баъзи илмий муассасаларнинг раҳбарлари эътироз билдиришга тушдилар. (Хатто улар бу ҳақда юқори органларга ҳам хат йўллашди). Мана, улардан бири: **«Хлорелланинг юқори самарадорлиги пиллачиликдагина эмас, чорвачилик ва деҳқончиликда ҳам барчага маълум,** — дейилади Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг микробиология институтидан олинган раддияда, — **...Муаллифлар хлорелланинг аҳамияти ҳақида мутлақо нотўғри тасаввурда эканлар...»**

Эҳтимол, хлорелла чорвачилик ва деҳқончиликда кўпроқ, пиллачиликда эса (айрим хўжаликлар ва маълум тажриба станцияларининг табиий шароитига қараб) муайян муваффақиятлар бергандир, аммо уни республиканинг барча пиллачилик хўжаликларига кенг ёйиб бўлмади-ку? Янгилик ишлаб чиқаришга «рухсат» олгандан сўнг (қанча оворагарчиликдан кейин), 4—5 йил ўтиб, ўз-ўзидан чекингани боиси нимада?

Биз, хлорелла суспензияси фан ва амалиёт ютуғи эканлигини инкор этмаймиз, такрор айтамиз: халқ хўжалигининг бошқа соҳаларида, шубҳасиз, катта самара бераётгандир. Бироқ у республикамизнинг турли регионларидаги турлича обҳаво таъсирими ёки ҳар хил тупроқ (кучли шўрланган, кучсиз шўрланган) шароитида ўсган тут дарахтлари барги таркибидаги моддалар ўзгаришими, ёинки жойларда хлорелла суспензияси ишлаб чиқариш қурилмалари қуриш қийинчилигими — ҳарқалай пиллачиликда кенг қўлланилмади. Чунончи, республика пиллачилик бош бошқармаси йўллаган жавобда шундай сатрлар бор: **«...Хлорелла суспензияси етиштириш жараёни оғир. Махсус лоток қурилмалари қуриш учун зарур бўлган катта моддий харажатлар бу усулнинг хўжаликларда кенг жорий топишига имкон бермади».**

Ана шу ўриндагина, биз, тўғриси, олимларга ён босмоқчимиз. Агар, пиллачилик бош бошқармаси вакиллари айтганидек, хлорелланинг тармоқда қўлланишига фақат моддий харажатлар ҳалал берган экан, унинг юксак самараси сарфланган маблағлар ўрнини кейинчалик қоплаб кетишини аниқ ҳисоб-китоб қилиб, бошқарма махсус қурилмалар қуриш ишларига дадил киришса бўлмасми-ди?

Йўқ, бошқарма бундай йўл тутмади. Олимлар билан баҳс давом этаверди. Ипак қуртларини озиқлантириш учун хлорелла суспензияси ўрнига Бутуниттифоқ медицина саноати химия-технология илмий-текшириш институти коллективи таклиф этган «Барака» биостимулятори қўллана бошланди.

«Барака» препаратини қўллаш ортиқча сарф-харажат талаб қилмайди, самарадорлиги хлорелла суспензиясидан кам эмас. Шунинг учун ҳам «Барака» стимулятори ҳозир колхоз ва совхозларда кенг қўлланяпти... Область пиллачилик бошқармаларининг маълумотларига кўра, бу препарат ҳар қути қурт уруғидан олинадиган пилла ҳосилини 3—5 килограммга кўпайтириш имконини беради...»

(Республика пиллачилик бош бошқармаси хатидан).

...«Барака» самарасиз препарат бўлиб, пиллачиликда ҳеч қандай фойда бермайди. Тажриба ҳам унинг самарали эканлигини рад этади...»

(Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Микробиология институти йўллаган хатдан).

Ким ҳақ? Пиллакорлар бу мулоҳазаларнинг қай бирига ишонишсин? Тавсия қилинган «янгилик»ларнинг қай бирини амалда қўллашсин? Жумбоқ!

Битта соҳада, битта мақсад йўлида хизмат қилаётган шериклар — мутахассислар, олимлар ва амалиётчилар ўртасида ягона фикр, ягона ҳамкорлик бўлмагач, бундай жумбоқлар туғилавериши табиий, албатта. Шу ўринда, биз, қалам аҳли олдида ҳам савол туғилади: бундай шароитда матбуот мавжуд янгиликларнинг қайси бирини пропаганда қилиши керак?

БУ йили айни қурт боқиш мавсуми авжига олган кезларда Тошкент областининг айрим пиллачилик бригадаларида бўлишга тўғри келувди. Ўшанда бир тажрибали пиллакорнинг таажжуби бизни ҳам таажжубга солди.

— Янгиликнинг туғилиши, унга интилиш яхши гап. Лекин, баъзан айрим янгиликлардан хуноб бўласан, киши, — деди у астойдил куйиниб, — Мана, қаранг, олдинги йили «Барака» деган препаратни қўлловдик. Баргларга қуртхонада — қуртларга бериш олдидан шу препарат билан ишлов берардик. Бу йил эса янги — «АТ-20» препарати билан ишлаяпмиз. Баргларга даланинг ўзида шу препарат пуркалиб, ишлов берилади. Қайси бири афзал экан, билмадик...

1984—1985 йиллари республикамизнинг айрим бош пилла қуритиш идораларида пилла таркибидаги ипак проценти ва сифатини аниқлаб берадиган «ФТИ-1» аппарати синовдан ўтди. Унинг иш принципи жуда содда: хом ашё аппаратга солинса — намлик даражаси аниқланади. Агар пилланинг қуруқлиги норма даражасида бўлса — аппарат таблосида «19» рақами кўринади ва хом ашё ўз оғирлигида қабул қилинади. Таблода «20» рақами кўринса — пилла вазни яна 5 процентга, «21» да эса 10 процентга кўпаяди. Борди-ю, таблода «18», «17», «16» рақамлари пайдо бўлса, у ҳолда ҳар «1» рақам эвазига хом ашё оғирлигидан тегишли равишда процентлар чегириб ташланади.

ОЛДИНИГА пиллакорлар бу «сир»ли аппаратга катта умид боғлашди. Мавсум охирига келиб эса жойларда кўпларнинг ҳафсаласи пир бўлди. Буни қарангки, аппарат гоҳо адашиб турар экан. Биргина мисол: 1985 йилда Жарқўрғон районининг пиллакорлари етиштирган ҳосилга аппарат «хизмат»и билан 10,7 тонна хўл пилла қўшиб ёзилди. Бу — район бўйича тайёрланган жами пилланинг 7,9 процентига тенг эди. Планга кўра, 2 килограмму 730 грамм хўл пилладан 1 килограмм қуруқ пилла чиқиши керак. Амалда эса жарқўрғонликлар тайёрлаган пилланинг салкам 3 килограммидан 1 килограмм қуруқ пилла чиқди, холос. Пировардида, 3,9 тонна қуруқ пилла етишмади. Ҳамма ҳайрон: тарозилар яхши ишлаганди, «Аппарат» ҳам...

Йўқ, аппарат адашган эди! У хом ашёни хўл пиллага айлантириб ҳисоблаганда 10,7 тоннага «сахий»лик қилганди. Хуллас, ўша йили районда 25 минг сўмлик хом ашёнинг изи топилмади. Фабрика эса фақат нақд пиллани тан олиб тураверди, пиллакорлар моддий зарар кўришди.

Нима бўлса-бўлсин-у, бизни тармоқда қўлланилаётган янгиликлар самараси — уларнинг пировард натижаси қизиқтиради.

ТАРМОҚДАГИ наслчилик ва уруғчилик ишларига ҳам бир разм ташлайлик. Ўн иккинчи беш йилликда республика пилла уруғчилиги хўжаликларида «Ўзбек-3», «Ўзбек-4», «Тригибрид-7», «Андижон-1 ва 2», «Фарғона-3 ва 4» сингари чатиштирилган (дурагай) қурт уруғларини кўпайтириш ҳамда колхоз ва совхозларга етказиб бериш тадбирлари белгиланган. Бу тадбирлар республика миқёсида пилладан ипак толаси чиқиш даражасини тахминан 600 тоннага ошириш имконини беради, қўшимча 75,5 миллион сўм кўп даромад келтиради. Ҳолбуки, 20 йилдан кўпроқ вақтдан буён пиллачилик хўжаликларида боқилиб келинаётган мураккаб ипак қурти гибриди — «Тетрагибрид-3» муайян давр прогрессив роль ўйнаган бўлса-да, ҳозир у маҳсулдорлик ва технологик жиҳатдан саноат талабларига жавоб бермай қўйди.

Сўнгги йилларда Ўрта Осиё ипакчилик илмий-тадқиқот институтининг тут ипак қурти генетикаси ва гетерозиси бўлимида генлар инженерияси усулидан фойдаланиш йўли билан мўл ҳосил берадиган қатор тут ипак қурти линиялари ва зотлараро дурагайлар олишнинг янги биотехнологияси яратилди. Мутахассислар фикрича тут ипак қурти жинсларини бошқаришнинг бу методи (у янги биотехнология асосини ташкил этади) ишлаб чиқаришга тўла жорий этилса 10—15 процент қўшимча пилла етиштириш имконини беради. Зеро, ипак қуртидан жинслар бўйича зотлар олиш ва жинсни бошқариш методларининг яратилиши — мамлакатимиздагина эмас, дунё фанида ҳам илк бор — тут ипак қуртининг махсус зотларини вужудга келтиришга шароит туғдирди.

Тут ипак қурти наслчилиги лабораториясида уруғ кўпайтиришнинг «инбридинг» усули қўлланилиб, жинслар бўйича «Совет-5» зоти нишоналанди. Бу зотдан олинган (пилласининг оғирлиги юқори ва ипакдорлиги кўп) линиялар ҳам ўзаро ҳамда «САНИИШ-30» зоти билан чатиштирилиб, «Ўзбек-3», «Ўзбек-4» деган янги линиялар яратилди. Бу дурагайлардан олинаётган пилла ҳосили «Тетрагибрид-3»никидан кам бўлмади. Ҳаётчанлиги 5—5,7 процентга етди. Хом ашё чиқиш миқдори 1,3—3,9 процентга ошди. Толасининг узунлиги ҳам 10 процент кўп бўлди.

Шунингдек, институт ипак қурти селекцияси бўлимида олинган саноатбоп — «Тошкент-15», «Тошкент-16», халқ селекционерлари яратган — «Марғилон Х Атлас», «Атлас Х Марғилон», «Асака Х Марҳамат», «Марҳамат Х Асака» дурагайлари ҳам республикамиз зоналарида жойлашга 10 га яқин синов участкаларида яхши натижалар кўрсатди.

Лекин шуни тан олиш керакки, жорий этилаётган бу янги зотлар айрим биологик сабабларга кўра, ҳали наслли дурагайлар ҳосилини бераётгани йўқ. Масалан, уруғ заводларида «Марғилон», «Атлас» зотларидан олинаётган ҳосил одатдаги «С-8х Б-1», «С-9хБ-2» наслли дурагайларникига нисбатан кам. Бурноғи йиллари Урганч уруғ заводи зонасида «Марғилон» ва «Атлас» зотлари «С-8ХБ-1», «С-9ХБ-2» дурагайларига қараганда ҳар қутидан ўртача 8,1 килограммдан оз ҳосил берди. Натижада, янги зотли ипак қуртлари боққан пиллакорлар зарар кўришди.

Тўғри, бу ерда гап янги зотларни шароитга мослаштириш, уларнинг ўзига хос хусусиятларини ўрганиш, боқиш йўл-йўриқларини пухта билиш, синовдан ўтказиш ва ниҳоят, қилинган барча ҳаракатлар нималарга олиб келиши ҳақида ҳам боряпти, лекин, барибир, ипак қурти боққан пиллакор мавсум чоғи кач-ю-кундуз меҳнат қилса-ю охирига келиб, моддий зарар кўрса — кимга алам қилмайди, дейсиз? Унинг ишдан, касбидан кўнгли совумаслигига кафолат бероласизми? Қолаверса, бу социал-сиёсий масала эмасми?

ПИЛЛАЧИЛИКДА уруғ тайёрлаш ишларининг яна бир қатор муаммолари борки, уларни ҳам ҳал этиш вақти аллақачон келди. Йўқса, келгусида ҳосилга жиддий путур етиши мумкин. Бунда уруғчилик заводлари шубҳасиз, катта роль ўйнайди. Мана, олинг: бир уруғ заводи тайёрлаган маҳсулот мавсумда камида 40-50 минг хонадонга тарқатилади. Завод тайёрлаши керак бўлган ана шу уруғлик пилла миқдори эса республика халқ хўжалиги планида кўрсатилади ва у тегишли ташкилотлар томонидан тасдиқланади.

Афсуски, жойларда бунинг моҳият-эътиборига баъзан бефарқ қаралмоқда. Уруғ заводлари жойлашган районларнинг ижроия комитетлари «қўнжилари тор» келиб қолган пайтларда завод зонасига ҳам (ҳеч қандай асоссиз!) қўшимча саноат пилласи тайёрлаш планини белгиламоқда.

Лекин Навоий, Каттақўрғон, Шаҳрисабз, Урганч, Тошкент, Бухоро ва Фарғона-1 уруғ заводларида шундай ҳоллар кузатилгани сир эмас. Улар зиммасига бир йўла икки план: бири — ҳукумат томонидан белгиланган қонуний план, иккинчиси — район ташкилотлари томонидан белгиланган қонунсиз план юкланмоқда.

Бу ҳол шунга олиб келмоқдаки, пилла тайёрлаш плани асоссиз оширилган уруғ заводлари наслли пилла етиштираётган колхоз ва совхозларга ипак қурти уруғи тарқатиш ҳажмини йил сайин кўпайтиришга мажбур бўлишяпти. Натижада, уруғчилик агротехникаси бузилмоқда, озуқа танқислиги юз бермоқда, пилла ҳосилдорлиги ва сифати пасайиб кетмоқда.

Бизнингча, республика Давлат агросаноат комитети, планлаштириш органлари ва областлардаги партия, совет ташкилотлари бу ишни ўз назоратлари остига олишлари, уруғлик пилла етиштирадиган зоналарни саноат пилласи етиштирадиган зоналарга айлантиришга уринишдек номатлуб ҳолларга барҳам беришлари керак.

Номоз САЪДУЛЛАЕВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбири.

РЕДАКЦИЯДАН: **Мулоҳаза ва мунозара ўрнида берилаётган мазкур проблематик мақола юзасидан пиллачилик бошқармалари, идоралари, уруғчилик заводлари, тажриба-синов станциялари, илмий-текшириш институтлари, конструкторлик бюролари, планлаштириш ташкилотлари, партия ва совет органлари ҳамда хўжаликларнинг раҳбарлари, мутахассислари, олимлар, лойиҳачилар, конструкторлар, селекционерлар, пиллакорлар ва бошқа кишилар қандай фикрдалар! Мақолада, эҳтимол, баъзи баҳсталаб, мунозарали жойлар, фикрлар бордир. Бу ҳақда бизга ёзиб юборинг.**

Хатларингизни кутамиз.

ТВ — ҲАФТАЛИК ПРОГРАММА — ТВ

24 август, душанба

МТ-I. 8.00 — «90 минут». 9.35 — Футбол шарҳи. 10.15— Болалар учун фильм. 11.25 ва 16.30 — Янгиликлар. 16.40 — Қайта қуриш прожектори 16.50 — Рус тили. 17.20 — Ҳужжатли фильмлар. 18.10 — «Днепряночка» вокал ансамбли куйлайди. 18.30 — Шеърият лаҳзалари. 18.35 — Мультфильм. 18.45 — Жадаллаштириш ва қайта қуриш. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Ф. Шуберт. «Ўн икки вальс». 19.45 — Футбол шарҳи. 20.25 — «Зиқовлар». Фильм-спектакль. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — «Зиковлар». Фильм. спектаклнинг давоми. 23.30 — Дунё воқеалари. 23.45 — Сизни опера таклиф этади.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — «Нальмас». 9.50 — Ҳужжатли фильм. 10.15 — Қишлоқ хўжалик билимлари университети. 10.45 — Концерт. 11.25 — Мультфильмлар. 11.55 — «Ўтлоқдаги нонушта». Бадиий фильм, 1-серия. 13.00 — Итальян тили. 13.30 — Совет Иттифоқига хизмат қиламан. 14.30 — Фильм-концерт. 15.20 ва 18.35 — Янгиликлар. 18.45 — Сув спорти. Европа чемпионати. 19.30 — Халқаро панорама. 20.25 —Халқ куйлари. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Мактаб: қайта қуриш муаммолари. 21.15 — Сув спорти. Европа чемпионати. 21.30 — Время. 22.15 — «Водий». Бадиий фильм. 23.15 — Футбол. «Қайрат» — «Спартак». 24.00 — Янгиликлар. 00.05 — Ҳужжатли фильм. 00.15 — Футбол. «Днепр» — «Динамо».

УзТВ-I. 7.00 — Ритмик гимнастика. 7.20 — Тонгги тароналар. 7.30 — Ахборот. 7.50 — Салом, кичкинтойлар! 8.30 — Телефильм 17.30 — Янгиликлар. 17.40 — Телефильм. 18.15 — Болалар учун фильм. 19.00 — Ёшлик. 19.30 — Ахборот. 19.45 — «Достлук» қрим татар ҳаваскорлик ансамблининг концерти. 20.15 — Ҳужжатли фильм. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Бухоро оҳанглари. 21.30 — Время. 22.05 — «Алвидо, ғўр ёшлигим». Бадиий фильм.

УзТВ-II. 19.25 — Телефильм. 19.40 — «Журъатли хоним». Бадиий фильм. 21.00 — Шаҳар ташвишлари ва юмушлари. 21.30 — Время. **Фрунзе.** 22.05 — «Афсонага айланган қиз». Бадиий фильм, 1-серия.

25 август, сешанба

МТ-I. 8.00 — «90 минут». 9.35 — «Зиковлар». Фильм-спектакль. 11.55, ва 16.30 — Янгиликлар. 16.40 — Қайта қуриш прожектори. 16.50 — Онамларнинг мактаби. 17.20 — Ҳужжатли фильмлар. 18.00 — Джаз ҳақида нималарни биласизлар? 18.45 — Ҳужжатли фильм. 19.05 — Мультфильм. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Тожикистон телевидениесининг программаси. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Юрий Трифонов. Ижод саҳифалари. 23.15 — Дунё воқеалари. 23.30 — Останкино сарой-музейида музикали ёз. 3-кўрсатув.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — Фильм-концерт. 9.55— Ҳужжатли фильм. 10.25 — Рус тили. 10.55 — Свердловск Давлат филармонияси симфоник оркестрининг концерти. 11.15 — Будильник. 11.45 — «Ўтлоқдаги нонушта». Бадиий фильм, 2-серия. 12.55 — Француз тили. 13.25 —«Водий». Бадиий фильм. 14.25 — Қишлоқ янгиликлари 15.25— Ҳужжатли фильм. 15.45 ва 18.35 — Янгиликлар. 18.45 — Ритмик гимнастика. 19.15 — Музикали киоск. 19.45 — Мотоспорт. Халқаро мусобақалар. 20.20 — Ҳужжатли фильм. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — «...16 ёшгача ва ундан катталар. 21.30 — «Время». 22.15 — «Петр I». Бадиий фильм, 1-серия. 23.55 — Чим хоккей. Европа чемпионати. СССР — Польша. 00.30 — Янгиликлар.

УзТВ-I. 7.00 — Ритмик гимнастика. 7.20 — Тонгги тароналар. 7.30 — Ахборот. 7.50— Салом, кичкинтойлар! 8.00 — Болалар учун фильм. 17.30 — Янгиликлар. 17.40 — Касблар ҳақида ҳикоялар. 18.15 — Болалар учун фильм. 18.40 — Болалар учун концерт. 19.10 — Ҳужжатли фильм. 19.30 — Ахборот. 19.45 — «Ёшлик». 20.30 — Ахборот. 20.50 — Т. Жалилов номли Ўзбекистон Давлат халқ чолғу оркестрининг концерти. 21.30— Время. 22.05 — Инсон ва қонун. 22.50 — Театр ва томошабин.

УзТВ-I. 19.25 —Кинопрограмма. 20.30 — Қувноқ стартлар. 21.30 — Время. **Душанба** 22.05 — Давлат қабули: сифат сабоқлари. 22.35 — «Севаман, кутаман, Лена». Бадиий фильм. 23.50 — Шу куннинг янгиликлари.

26 август, чоршанба

МТ-I. 8.00 — «90 минут». 9.35 — Мўъжизасиз-мўъжизалар. 10.40 — Мультфильмлар. 11.10 — «Объектив». 11.45 — ва 16.30 — Янгиликлар. 16.40 — Қайта қуриш прожектори 16.50 — Шаҳар таронаси. 17.35 — Ҳужжатли фильм. 18.05 — Мактаб: қайта қуриш муаммолари. 18.50 — Нега ва нима учун? 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Агросаноат: бугун ва эртага 20.05 — «Икки бор туғилган». Бадиий фильм. 21.30 — Время. 22.05— — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — «12-қават». 23.45 — Дунё воқеалари. 24.00 — Жоан Фолкнер куйлайди. 00.15 — Ҳужжатли фильм.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — Ҳужжатли фильм. 9.40 — Болаликнинг қувноқ поезди. 10.10 — Музей ва кўргазма заллари бўйлаб. 10.50 — Ҳужжатли фильм. 11.10 — «Петр I». Бадиий фильм, 1-серия. 12.50 — Немис тили. 13.20 — Доғистон телевидениесининг программаси. 14.20 — Болалар учун фильм. 15.25 — Ҳалқа йўл автопойгаси. СССР чемпионати. 15.55 ва 18.35 Янгиликлар. 18.45 — Жаҳон музика маданияти хазинасидан. 19.15 — Шахмат мактаби. 19.45 — Мультфильм. 19.55 — Делегатскаядаги музей. 20.20 — Ҳужжатли фильм. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Замонавий бешкураш. Жаҳон чемпионати. 21.30 — Время. 22.15 — «Пётр I». Бадиий фильм. 2-серия. 23.55 — Чим хоккей — Европа чемпионати. СССР — ГФР. 00.30 — Янгиликлар.

УзТВ-I. 7.00 — Ритмик гимнастика. 7.20 — Тонгги тароналар. 7.30 — Ахборот. 7.40 — Салом, кичкинтойлар! 7.50 — Пионер телетайпи. 8.00 —Болалар учун фильм. 17.30 — Янгиликлар. 17.40 — Қўшиқнинг қайта яратилиши. 18.15 — Мультфильм. 18.30 — Болалар учун фильм. 19.00 — «Ёшлик». 19.30 — Ахборот. 19.45 — Ҳушёр турмуш тарзи учун. 20.15 — Телефильм. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Ўзбек куйларидан концерт. 21.30 —Время. 22.05 — Қишлоқ хўжалик билимлари телевизион университети. 22.35 — Кино оламида. 23.35 — Бугун оламда нима гап?

УзТВ-II. 19.25 — Ўзбекистон Давлат телерадиоси камер оркестрининг концерти. 19.50 — Ритмик гимнастика. 20.15 — «Менинг дадам капитан». Бадиий фильм. 21.30 — Время. **ФРУНЗЕ.** 22.05 — Актуал мавзуларда суҳбат. 23.05 — «Афсонага айланган қиз». Бадиий фильм, 2-серия.

27 август, пайшанба

МТ-I. 8.00 — «90 минут». 9.35 — «Икки бор туғилган» Бадиий фильм. 11.00 — Мультфильмлар. 11.25 ва 16.30 — Янгиликлар. 16.35 —Қайта қуриш прожектори. 16.45 — «Талантларнинг қайнар булоғи». 17.15 — Ҳужжатли фильм. 18.05 — «Виртуози Москви» камер оркестри ижро этади. 18.45 — Қишлоқ хўжалик билимлари университети. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Мультфильм. 19.50 —Севимли Ватаним менинг. 20.00 —Кино ва томошабин. 21.30 —Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — «Қариндош». Бадиий фильм. 23.50 —Дунё воқеалари. 00.05 — Ҳужжатли фильм.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20— «Дарвозаси тиллодан». 10.15 — Мультфильм. 10.25— П. И. Чайковский балетларидан куйлар. 11.15 — «Петр I». Бадиий фильм, 2-серия. 12:50 —Испан тили. 13.20 — «Индинги кун жадвали». Бадиий фильм. 14.45 — Бадиий гимнастика. СССР чемпионати ва кубоги. 15.30 ва 18.35 —Янгиликлар. 18.45 —Ҳамдўстлик. 19.15 — Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун. 19.45 —«Туннель оққуши». Оркестр учун афсона. 20.00 — Ритмик гимнастика. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — «Московский зори» бал рақслари ижрочиларининг халқаро фестивали. 21.30 — Время. 22.15 —Фильм-концерт. 23.15 —Академик эшкак эшиш. Жаҳон чемпионати. 24.00 — Янгиликлар.

УзТВ-I. 7.00 — Ритмик гимнастика. 7.20 — Тонгги тароналар. 7.30 — Ахборот. 7.50 — Салом, кичкинтойлар! 8.00 — Фильм концерт. 17.30 — Янгиликлар. 17.40 — Болалар учун фильм. 18.15 — Мультфильм. 18.30 — Салом, пионерлар! 19.30 — Ахборот. 19.45 —Ҳужжатли фильм. 20.00 —Футбол. «Пахтакор—«Ротор». 20.50 — Ахборот. 21.10 —Ҳужжатли фильм. 21.30 — Время. 22.05 Ҳаёт қувончлари ва ташвишлари.

УзТВ-II. 19.20 — Пионер телетайпи. 19.30 — Ёшлик. 20.35 —Реклама. 20.45 —Очиқ эшиклар куни. 21.30 — Время. ФРУНЗЕ. 22.05 — Телевидение ва томошабин. 22.35 — Музикали сеанс. 23.20 —Бу сен, Қирғизистон.

28 август, жума

МТ-I. 8.00 — «90 минут». 9.35 — «Қариндош». Бадиий фильм. 11.20 — Мультфильм. 11.30 ва 16.30 — Янгиликлар. 16.40 — Қайта қуриш прожектори. 16.50 — Болалар учун фильм. 17.55 — «Порги ва Бес» операсидан музикали манзара 18.20 —«... 16 ёшгача ва ундан катталар». 19.05 — Ўқитувчиларнинг Бутуниттифоқ съезди олдидан. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Телеочерк. 20.00 — «Ой нур сочиб турган уй». Бадиий фильм. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Ҳужжатли фильм. 23.15 — Дунё воқеалари. 23.30 — «Париж — Франция—Транзит».

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — Ҳужжатли фильмлар. 9.40 — Славянск—Кубань шаҳрининг хори ижро этади. 10.00 Мультфильмлар. 10.30 — Сиз яратган боғ. 11.00 — Поэзия. 11.30 — Реклама. 11.35 —Болалар учун фильм. 12.40 — Инглиз тили. 13.10 — Концерт. 14.10 — Останкино концерт студиясида физика ўқитувчиси Н. Н. Палтишев билан учрашув. 15.35 ва 18.35 — Янгиликлар 18.45 —Саёҳатчилар клуби. 19.45 — Салом, музика! 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Концерт. 21.20 —Фан ва техника. 21.30 — Время. 22.15 — «Ўртоқ Иннокентий». Бадиий фильм. 23.40 —Чим хоккей. Европа чемпионати. Ярим финал. 00.15 —Янгиликлар.

УзТВ-I. 7.00 — Ритмик гимнастика. 7.20 — Тонгги тароналар. 7.30 — Ахборот. 7.50 — Салом, кичкинтойлар! 8.00 — Телефильм. 17.30 — Янгиликлар. 17.40 — Телефильм. 18.15 —Мактаб ислоҳоти —ҳаётга! 18.50 — Мультфильм. 19.00 — КПСС Марказий Комитети июнь Пленуми қарорлари — ҳаётга! 19.30 — Ахборот. 19.45 — «Ёдгорлик» туркумидан. 20.30 — Ахборот. 20.50 —Лирик концерт. 21.30 —Время. 22.05 —Телеминиатюралар. 23.00 — Бугун оламда нима гап?

УзТВ-II. 19.20 — Телефильм. 19.35 — «Аёл қалби». 20.20 — Ритмик гимнастика. 20.45 — «Кескин танқид остида». 21.30 —Время. **ФРУНЗЕ.** 22.05 —«Қораш» дарасидан отилган ўқ». Бадиий фильм.

29 август, шанба

МТ-I. 8.00 — «90 минут». 9.35 — Шахтёрлар кунига. 10.15 — Мультфильмлар. 10.35 —Сўзла, нималарни биласан. 11.15 — Инсон. Ер. Коинот. 12.00 — Халқ ижодиёти. 12.30 —Жонли табиат. 13.30 — Ҳамдўстлик. 14.00 — Шанба —ота-оналар куни. 15.30 —Дунё воқеалари. 15.45 —«Уруш ва тинчлик». Бадиий фильм. 1-серия. 18.05 — Мультфильм. 18.15 — Ҳужжатли фильм. 19.15 — Камалак. 19.30 —«Бир йилнинг тўққиз куни». Бадиий фильм. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — «Спорт-87». 23.45 Катталар учун мультфильмлар. 00.05 — Янгиликлар. 00.10 — Эркин кураш. Жаҳон чемпионати.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — Ҳужжатли фильм. 9.30 —Ритмик гимнастика. 10.00 — Тонгги почта. 10.30 —«Ўртоқ Иннокентий». Бадиий фильм. 11.45 — Бутунроссия ашула байрами. 12.45 — «Топинамбурлар». Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. 14.55 —И. С. Бах Ре мажор 3-увертюраси. 15.20 — Ёзувчилар спорт ҳақида. 16.15— Мультфильмлар. 16.50 — Адолат талаб этади 17.20 — Здоровье. 18.05 — «Сизни гражданка Никанорова кутяпти». Бадиий фильм. 19.35 —Телеочерк. 19.55 — Музей ва кўргазма заллари бўйлаб. 20.30 —Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Волейбол. Халқаро турнир. СССР—ЧССР. 21.30 — Время. 22.15 —«Дугонам». Бадиий фильм. 23.30 — Янгиликлар. 23.35 —Гитарада М. А. Жироле чалади.

УзТВ-I. 7.00 — Ритмик гимнастика. 7.20 — Телефильм. 7.30 — Ахборот. 7.50 — Салом, кичкинтойлар! 8.00 — Ҳужжатли фильмлар. 9.00 — Ёшлик. 9.45 — «Имтиҳонга тайёргарлик». Бадиий фильм. 10.45 — Ёш олимлар телеклуби. 11.15 —Спорт шарҳи. 12.15 — Буни ҳамма билиши ва уддалаши керак. 12.45 — Республикада халқ маорифи муаммолари. 13.45 — «Ўзганинг онаси». Теленовелла. 14.55 —Бошланғич партия ташкилотининг тажриба ва муаммолари. 18.00 —Дўстлик экрани. 19.00 —Инсон ва табиат. 19.30 — Ахборот., 19.45 — Бўстон. 20.30 — Ахборот. 20.50 —Эстрада концерти. 21.30 —Время. 22.05 — «Барҳаёт наволар». К. Отаниёзов.

УзТВ-II. ДУШАНБА. 17.10— Светофор. 17.50 — Реклама. 18.00 — Дўстлик экрани. 19.00 —Мактаб давр билан ҳамқадам. 19.30 — Новости. 19.50 — Халқлар дўстлиги —адабиётлар дўстлиги. 20.30 — Ахборот. 20.50 — Эстрада программаси. 21.30 — Время. 22.05 — Негатив. Танқидий кўрсатув. 22.35 —«Шошилинч. Махфий. Губчкага». Бадиий фильм. 24.00 — Жаҳон бир ҳафта ичида.

30 август, якшанба

МТ-I. 8.30 — «90 минут». 9.30 — Ритмик гимнастика. 10.15 — Спортлото. 10.30 — Будильник. 11.00 —Совет Иттифоқига хизмат қиламан! 12.00 —Тонгги почта. 12.30 — Здоровье. 13.15 — Музикали киоск. 13.45 —Қишлоқ янгиликлари. 14.45 — Халқаро болалар фольклори фестивали. 15.30— «Уруш ва тинчлик». Бадиий фильм, 2-серия. 17.05 —Футбол Ўртоқлик учрашуви. Югославия—СССР. 18.35 —Халқаро панорама. 19.20 — «Тинч оқар сув чуқур бўлади». Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар. 21.30 —Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Концерт. 23.55 —Енгил атлетика. Жаҳон чемпионати. 00.40 —Янгиликлар.

МТ-II. 9.00 — Зарядкага сафланинг! 9.15 — Ҳужжатли фильм. 9.45 — Фильм-концерт 10.15 — Рус тили. 10.45 —Жаҳон музика маданияти хазинасидан. 11.15 — Литва телевидениесининг программаси. 12.45 — «Дугонам». Бадиий фильм. 14.00 — Камалак. 14.15 — Мультфильмлар. 14.45 —«Ойна». Ҳамза номли Ўзбек Давлат академик драма театри фильм-спектаклининг премьераси. 16.15 — Позиция. 18.00 —Мультфильм. 18.10 — Мўъжизасиз-мўъжизалар. 19.15 —Спорт. Эшкак эшиш жаҳон чемпионати. Волейбол. Халқаро турнир. СССР—Болгария. АҚШ —Япония. Енгил атлетика. Жаҳон чемпионати. Танаффусда —Хайрли тун, кичкинтойлар! 21.30 — Время. 22.05 — «Сўзловчи булоқ». Бадиий фильм. 23.40 — Янгиликлар.

УзТВ-I. 7.00 — Ритмик гимнастика. 7.20 — Телефильм. 7.30 — Ахборот. 7.50 — Ҳужжатли фильмлар. 8.50 —«Ганг дарёсининг қизи». Бадиий фильм. 10.00 — Биргаликда куйлаймиз. 10.20 — Истеъдод. 10.40 — Оналар мактаби. 11.10 —Гиёҳвандликка қарши кураш. 11.35 — Бахши шоирлар ва халқ созандаларининг телевизион конкурси. 12.35 —Футбол ўйнашни ўрганинг. 13.15 — Йўл ҳаракати қоидаларини ўрганамиз. 14.05 —Реклама. 18.05 Дилдан куйлаб, ўйна қувнаб. 19.15 — Бугун —Шахтёрлар куни. 19.30 — Ахборот. 19.45 —Ҳужжатли фильм. 20.00 — Футбол. «Пахтакор —«Факел». 20.50 —Ахборот. 21.10 — Цирк. 21.30 —Время. 22.05 — Ўқитувчиларнинг август кенгашига.

УзТВ-II. ФРУНЗЕ. 15.50 — Мультфильм. 16.00 —Новинки киноклуби. 17.10 —Бугун — Шахтёрлар куни. 17.40 —Шахтёрлар, Сизлар учун, 18.25 — Манзарали фильм., 18.35 —Ғалла —бойлигимиз. 18.55 — Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига. 20.20 —Телефильм. 20.30 —Ипподром таклиф этади. 21.30 — Время. 22.05 — «Магистраль». Бадиий фильм.

• Янги шеърлар

Дарвоза

Қашқадарё воҳасида яшар бир одат:
Асло девор қурилмайди қўшнилар аро,
Ҳовлиларга ҳовли туташ — шудир саодат.
Бири ака, бири ука, тиллари бурро!

Эрта тонгда уйдан чиқу, атрофга қара:
Бутун қишлоқ бир оила каби жамул-жам.
Бир-бирига елка тутган тераклар сара,
Кўчасига сув сепмоқда келинчак-санам.

Боққа боғлар қўшилганча таратади бўй,
Аммо ҳар бир уй эгасин дарвозаси бор.
Дарвозасиз хонадон йўқ, дарвозасиз уй,
Фақат катта, кичик деган овозаси бор.

Яшамоққа хона кичик бўлса ҳамки, воҳ,
Дарвозани катта қурар ҳар бир хонадон.
Тақиллатиб остонадан келсангиз қувноқ,
Сизга толе кулиб боқар ҳар бир хонадан.

Қизиқасиз:
— Чегара йўқ, оддий тўсиқ йўқ,
Ажратмайди ҳовлиларни қандайдир девор.
Аммо кўча эшигини баланд қурмоқдан
Одамларнинг юрагида қандай мақсад бор.

Маҳалланинг оқсоқоли беради жавоб:
— Дарвозани қурадилар меҳмонларга деб.
Меҳмон учун аталгандир дилдаги офтоб.
Меҳмон учун аталгандир барча кўрку-зеб.

Уйингизни обод этиб келса гар меҳмон,
Дарвозанинг очилганин қўшнилар кўрсин.
Ҳар бир уйда ёзилганда тўкин дастурхон,
Меҳмон файзин бутун қишлоқ ҳис қилиб турсин.

ТЎЛҚИН.

Кўрмасин кўзим

Йўқлов бўлар қуни-
қўшнига,
Олишади ҳолингдан хабар.
Инкор этай буни хўш, нега!
Қўшиламан ўзим ҳар сафар!
Кимнинг тўйи, «ҳорманг!»
ҳам мадад,
Кимнинг ўғли қайтар
ҳарбийдан.
Халқимга бу азалий одат,
Ғаниматдир ахир ҳар бир
дам.
Бири фанга номзод бўлибди,
Бири фарзанд кўрибди
қўша...
...Бири эса... озод бўлибди,
Маҳалланинг безори... ўша!
Йўқ, кўргани бормайман,
йўқ, йўқ,
Қариялар, қайтингиз сиз ҳам.
Виждон бунга бермади
ҳуқуқ,
У кимгадир ўтказган алам!
Айбдир кўрмоқ ҳунд-
безорини,
У ҳам билсин яшашнинг
нархин.
Одам олар одам ҳоврини,
Сафингизда бўлайин ҳар
кун.
Давримизга уни қўшмайлик,
Тавбасига обдон таянсин.
Кўнглимизда йўқ-ку
душманлик...
Алам ўртаб, азобда ёнсин!
Шунда балки келар инсофга,
Шунда балки топар тўғри
йўл.
Айланганда тамом инсонга,
Қочмас унга узатмоқлик
қўл!
Тантимисиз шунча, ёпирай,
Виждонимни ўлдирмай
ўзим.
Яхшиликка етакланг,
борай,
Ёмонликни кўрмасин
кўзим!

САЙЁР.

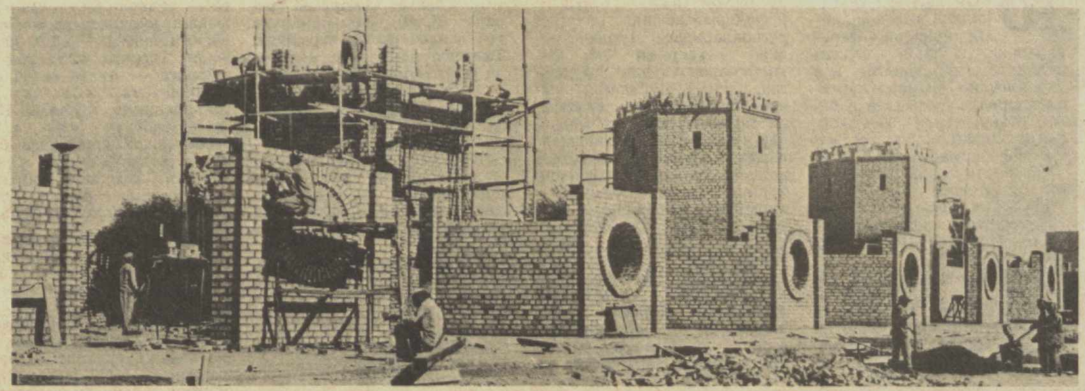

АҲОЛИГА ҚУЛАЙЛИК

«Каршипромжилстрой» трестининг 25-механизациялашган кўчма колоннаси бунёдкорлари Улуғ Октябрь юбилейи тантана қилинадиган йилда шаҳар аҳолисига яна бир совға ҳозирладилар: бу ерда янги бозор қад ростлади. Келгусида кундалик эҳтиёжлар учун зарур бўладиган барча маҳсулотлар, табиат ноз-неъматларини шу ердан харид қилиш мумкин бўлади.

Бозор сотувчилар учун ҳам, харидорлар учун ҳам барча қулайликларга эга. Бу объектда қурувчилар бошқа турдош объектларда тўпланган бой тажрибаларни, қулайликларни қўлладилар.

Бозор қурилишининг қийинчилиги унинг ўзига хос кўринишда — кўҳна Шарқ бозорлари қиёфасида бўлиши эди. Ана шу вазифани бажаришда кўчма колонна бунёдкорларига ишга ижодий ёндошиш қўл келди.

Суратларда: 1. Бозорнинг олд кўриниши: 2. Илғор бригада аъзолари И. Тўраев, Х. Мустафақулов, С. Амирова ва К. Хайдаров, З. Сувоқчилар, В. Альшина ва Г. Головина.

В. Молгачев фотолари.

• Шахмат бурчаги

ХАЛҚАРО АРБИТР М. МУҲИДДИНОВ БОШҚАРАДИ

ҚУРБОНГА ТОБИНГИЗ ҚАЛАЙ?

Уйиннинг дастлабки босқичи — дебютда бериладиган сифат қурбони ҳақида унча-мунча маълумот, балки амалиётга ҳам эгасиз. Энди французча ҳимояда сифат қурбони билан боғлиқ қизиқ бир вариантни кўриб чиқайлик.

1. e4 e6 2. d4 d5 3. Kd2 Kc6 4. Kgf3 Kf6 5. e5 Kd7 6. c3f6 7. Kh4 Фe7 8. Cd3fe!

8... Фf7 кучсизроқ: 9. f4! дан сўнг оқлар марказни муваффақиятли равишда мустаҳкамлаб олади.

9. Фh5+Фf7! Бунинг ўрнига 9...Kpd8? бўлса, 10. Kg6 дан кейин оқлар от эвазига сифат ютарди ва h8 даги фарзини бемалол қайтиб келарди. Қораларнинг мақсади h4 да ноқулай жойлашган от эвазига эмас, балки d3 даги фил бадалига сифат беришдир.

10. Cg6 hg 11. Ф:h8 e4!

Қоралар сифат қурбон қилиб, кучли марказий пиёдаларга эга бўлди ва оқ фарзинни ишдан чиқариб қўйди.

Д. Ровнер — А. Толуш партияси (1946 й.) шундай давом этган:

12. Kb3 (бўлмаса, 12...g5!) **12...Kf6 13. f3 Cd7 14. fe de! 15. 0-0 0-0-0 16. g3** (отни g2, фарзинни эса h4 га қайтиш учун) **16 ...Cd6 17. Фh7 Ke7 18. Kg2 g5 19. Ke3** (19. C:g5? бўлса, 19... K:h7 20. Л:f7 K:g5— оқлар сипоҳ ютқазади) **19...Kf5 20. Фh3 K:e3 21. C:e3 e5 22. Фg2 Фh5! 23. de Ch3 24. Фf2 C:e5. 25. Лfe1 Cg4 26. Cd4 Cf3 27. C:e5 Kg4 28. Фc2 Лh8!!**

Бир рух камлигига қарамай, қоралар тез орада ғалаба қилади.

Буни ўзингиз давом эттириб кўрингчи...

Французча ҳимоянинг мана бу тахлитда намоён бўлиши қораларга қийинчилик туғдиради:

1. e4 e6 2. d4 d5 3. Kc3 Kf6 4. Cg5 Ce7 5. e5 Kfd7 6. h4 c5!? 7. C:e7 Ф:e7 8. Kb5 0-0.

Қоралар 8... Kpd8 юриб, моддий мувозанатни бузмаслиги мумкин, лекин у ҳолда шоҳ ўртада қолиб кетади.

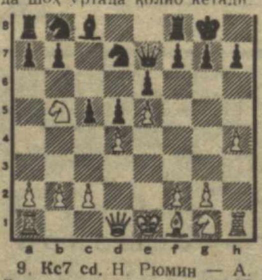

9. Kc7 cd. Н. Рюмин — А. Лилиенталь партияси (1935 й.) шундай давом этган эди: 9... K:e5 10. K:a8 cd 11. Ф:d4 Kbc6 12. Фd2 b6 (А. Лилиенталь 12... Фd8 ва кейин Cd7 ҳамда Ф:a8 яхшь, деб ҳисоблайди). 13. Ce2 Cb7 14. Kf3 (олдин 14. K:b6 ҳам ёмон эмас) 14... Л:a8 15. K:e5 K:e5 16. 0-0-0

Асосий вариантга қайтайлик.

10. K:a8 f6 11. Ф:d4 Kc6 12. Фd2 fe 13 0-0-0 Kf6 14. f3 Фd6 15. Ke2 Cd7 16. Kc3 Л: a8 17. Ke4 Фe7 18.. K:f6+Ф:f6.

Бу позиция Д. Бронштейн — Л. Штальберг партиясида (1950 й.) содир бўлган эди. Д. Бронштейн навбатдаги юришлари билан устунлик оқларда эканлигини исботлаган:

19. Cb5 Kb8! 20. Фb4! C:b5 21. Ф:b5 ва ҳоказо.

Бу позиция сиз учун навбатдаги вазифа, азиз дўстлар.

Редактор Л. ҚАЮМОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

СИЗЛАРНИ ОМАД КУТАЯПТИ!
29 АВГУСТДА НАВОИЙ ШАҲРИДА

1987 йилги Ўзбекистон ССР пул-буюм лотереяси тўртинчи чиқарилиши бўйича

ЮТУҚЛАР ТИРАЖИ ЎТКАЗИЛАДИ

ТИРАЖДА БИР МИЛЛИОН 62 МИНГ СЎМЛИК 387 МИНГТА ПУЛ ВА БУЮМ ЮТУҚЛАРИ ЎЙНАЛАДИ.

Ютуқлар орасида «ЖИГУЛИ-ВАЗ-2106», «ВАЗ-2198», ВАЗ-21013» автомобиллари, кажавали мотоцикллар, бошқа қимматли буюмлар, шунингдек 5, 10, 25, 50, 100, 200, 250, 300 ва 500 сўмлик пул ютуқлари бор.

ЛОТЕРЕЯ БИЛЕТЛАРИНИ СОТИБ ОЛИНГ, ЮТУҚЛАР ТИРАЖИДА ҚАТНАШИНГ!

СССР ДАВЛАТ МЕҲНАТ ОМОНАТ КАССАЛАРИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА БОШ БОШҚАРМАСИ.

●

Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлиги

ЭПИДЕМИОЛОГИЯ, МИКРОБИОЛОГИЯ ВА ЮҚУМЛИ КАСАЛЛИКЛАР ИЛМИЙ-ТЕКШИРИШ ИНСТИТУТИ

хўжалик шартномаси асосида институт ишлаб чиқарган қуйидаги ўта сезувчан диагностика препаратларини

СОТАДИ

махсус шигеллез бактериофаг, сальмонеллез ва вирусли гепатитни аниқлашни тезлаштирувчи диагностикумлар.

Адрес: 700133, Тошкент шаҳри, Решетов кўчаси, 2-уй. Телефонлар: 42-32-22 (қўшимча 4-42), 42-32-15, 42-33-09.

●

«ПАХТАКОР» МАРКАЗИЙ СТАДИОНИДА

I лига командалари ўртасида

Футбол

27 август соат 19.00 да «ПАХТАКОР» (Тошкент) — «РОТОР» (Волгоград)

30 август соат 19.30 да «Пахтакор» (Тошкент) — «ФАКЕЛ» (Воронеж)

Ўйин таймлари ўртасидаги танаффусда спорт-буюм лотереяси ўйналади. 3 та «ЖИГУЛИ», 1 та «МОСКВИЧ», 1 та «ЗАПОРОЖЕЦ» автомобиллари ва бошқа спорт моллари бор.

Тошкент давлат медицина институти ректорати, партия комитети, касаба союз комитети ва илмий коммунизм кафедраси коллективи кафедра мудири Н. З. Зайниевга онаси

Фаноат ШУКУРОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўрта Осиё медицина педиатрия институти ректорати, партия ва касаба союз ташкилотлари ва 1.умумий хирургия кафедраси коллективи профессор А. С. Саидхоновга отаси

Саидхон НЕЪМАТОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети коллективи республика радиоси адабий-драматик эшиттиришлар бош редакциясининг бўлим мудири А. Носировга отаси

Зокиржон НОСИРОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбек Совет Энциклопедияси Бош редакцияси коллективи муҳаррир

Рихси ШАМСИЕВАнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳуманинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

КИТОБ ЖАВОНИНГИЗГА

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти қуйидаги китобларни ўзбек тилида нашр этди:

Юсуф ва Аҳмад. Достон. 400 бет. Баҳоси 2 сўм 50 тийин.

Достонда эзгулик, ботирлик, ватанпарварлик ғоялари тарғиб қилинади. Унда халқ ижоди намуналарига хос бўлган поэтик хусусиятларнинг жамулжамлигини кўриш мумкин.

Эрали ва Шерали. Достон. 288 бет. Баҳоси 1 сўм 60 тийин.

Ислом шоир Назар ўғлидан ёзиб олинган мазкур достон қаҳрамоннинг кўз кўрмаган, қулоқ эшитмаган турфа хил саргузаштлари ҳақида ҳикоя қилади.

Туроб Тўла. Жигаргўшам. Қўшиқлар, ғазаллар, шеърлар, қитъалар. 168 бет. Баҳоси 80 тийин.

Иброҳим Ғафуров. Ўттиз йил изҳори. Адабий ўйлар, мақолалар. 400 бет. Баҳоси 1 сўм 70 тийин.

Мунаққиднинг номи республикамизнинг кенг китобхонларига яхши таниш. Унинг бу тўпламига кейинги йилда яратган адабий-танқидий мақола ва кузатишлари киритилган.

Тоғай Мурод. Қўшиқ. Қиссалар. 144 бет. Баҳоси 50 тийин.

Китобдаги қиссаларда Сурхон воҳаси одамларининг мардона феъл-атвори, ўй-хаёллари-ю, орзу-умидлари, муҳаббатлари, ўзларига хос руҳияти ҳамда характерлари бадиий ифодаланади.

Дилшода Саидолимова. Сен менинг қувончимсан. Ҳикоялар. 56 бет. Баҳоси 10 тийин.

Тўпламдаги ҳикояларда қишлоқ одамларининг ташвиш-у қувончлари, орзую-интилишлари қизиқарли воқеалар жараёнида тасвирланиб, уларнинг меҳнатсеварлиги ва табиатга меҳр-муҳаббати тараннум этилган.

СПИД:
ХАВФ ОЛДИДАН

1981 йил баҳорида АҚШ касалликларни контрол қилиш марказининг «касаллик ва ўлим» ҳафтаномасида илгари мутлақо соғлом бўлган бир неча ёш эркак киши пневмония билан оғриганлиги тўғрисида бир қарашда унчалик эътиборсиз хабар пайдо бўлганди.

Бундан фожиалироқ воқеалар бирмунча кейинроқ пайдо бўлди. Орадан бир ой ўтгач, ўша ҳафтанома энди 26 йигитнинг худди шундай пневмония билан оғриганлиги тўғрисида хабар берди. Касаллик ҳамма ҳолларда одатдан ташқари тез ўтиб, кўпчилик беморлар ўлди, чунки бу касалликка одатдаги даволаш методи кор қилмасди. Сирли касалликнинг расмий рўйхати ана шу хабардан бошланди. Аммо медицина статистикасининг илгариги маълумотлари анализ қилиб кўрилганида, АҚШда бундай ҳоллар илгари — етмишинчи йилларнинг ўрталаридан бошлаб кузатилганлиги маълум бўлди.

ЎзТАГ мухбири республиканинг етакчи иммунологларидан бири, медицина фанлари доктори А. М. Нажмиддиновга мурожаат этиб, бу касалликнинг вужудга келиш сабаблари ва тарқалиш йўллари тўғрисида, ҳар бир киши қандай профилактик чораларни кўриши зарурлиги ва СПИД кенг тарқалиб кетишига йўл қўймаслик учун медиклар нима ишлар қилмоқчи эканликлари тўғрисида гапириб беришини сўради. Шу жумладан, Ўзбекистонда вирусли киши борми, йўқми эканлиги тўғрисидаги саволга ҳам жавоб беришини илтимос қилди.

— Аввало айни шу кейинги саволингизга жавоб бериб, йўқ, бундай касаллик чиқмади, дейман. Республиканинг иммунология хизмати ҳозир зарур ҳамма диагностика методларига, шу жумладан ноёб энг янги лаборатория ускуналарига эгадир. Синчиклаб, вирусологик, иммунологик ва клиник текширишлар ўтказиш йўли билангина СПИД диагнози қўйилиши мумкин. Бу методлар пишиқтирилган ва бугунги кунда хатолик чиқиш имконияти йўқ.

Мухбир: — Лекин бу гаплар биз ҳозирча республикада вирус пайдо бўлишидан гарантиялангаnлигимизни сира ҳам билдирмаса керак-а? Матбуот хабарларига кўра, одамлар бу касалликни шубҳа ҳам қилмай, бошқаларга юқтирган ҳолда бир неча йил юрганлар, касаллик аломатлари эса анча кейин юзага чиққан. Хуллас, вируснинг бундай «сирли эгалари» орамизда юрган бўлиши мумкин...

— Бу ҳолни тамомила инкор этиб бўлмайди, албатта. Соғлиқни сақлаш органлари профилактика чораларини кўрган бўлсаларда, ҳаммасини кўзда тутиб бўлмайди. Ахир бизнинг мамлакатимизга, шу жумладан Ўзбекистонга ҳар куни юзлаб ва минглаб чет эллик меҳмонлар келади, улар орасида СПИДли кишилар ҳам бўлиши мумкин.

СПИД — жуда оғир вирус касаллигидир. У аввало одамнинг иммун системасига шикаст етказади. Унинг танлаб таъсир этиш хусусияти ноёб. Вирус кишидаги иммун системаси муҳофаза кучларини тартибга солувчи ва бошқарувчи алоҳида ҳужайралар синфи — «ёрдамчи» т-лимфоцитларни йўқ қилади (еб битиради).

Вирус тўсатдан пайдо бўлишига келганимизда, унинг келиб чиқиши тўғрисида мутахассислар ўртасида ҳозирча ягона фикр йўқ. Кўпроқ эхтимол тутилган нақллардан биттаси бундай: тарқалиш ўчоқлари дунёнинг турли регионларида бўлган ретровируслар деб аталмиш бутун бир группа бор. Бу вируслар организмда ҳосил қилувчи антитела жиҳатидан СПИДга ўхшаш манзарани вужудга келтирувчи баъзи касалликларни келтириб чиқаради.

Янги касаллик сифатида СПИД тўғрисида гапирар эканмиз, унинг асосий эпидемиологик моҳиятини кўрсатишимиз зарур. У «хатти-ҳаракат касаллиги бўлиб, социал бўёғи яққол кўриниб туради: бетартиб ва ҳаром-хариш сексуал ҳаёт кечирувчи кишиларга юқади. Масалан, АҚШ ва Ғарбий Европада СПИД юққан ўн кишидан 9 таси гомосексуалист, фоҳиша ва битта шприцдан фойдаланувчи гиёҳвандлардир. Сан-Францискода махсус ўтказилган тадқиқотлар бу шаҳарда СПИД билан оғриганларнинг 99 проценти гомосексуалистлар эканлигини кўрсатди.

Мухбир: — Матбуотда ёзилишича, шу жумладан СССР соғлиқни сақлаш министри Е. И. Чазовнинг айтишича, СПИД бизга кўпгина мамлакатларга нисбатан бир неча йил кечикиб етиб келган. Ҳар ҳолда етиб келган ва бу касалликни тарқатувчи омилларни — аҳолининг бир қисми орасида сексуал бефарқлик, фоҳишабозлик, наркоманияни пайқамаслик мумкин эмас.

Мамлакатда СПИД профилактикаси ва уни даволашга доир узоқ муддатли илмий тадқиқотлар программаси ишлаб чиқилди. Бу программада республикамизнинг мутахассислари ҳам қатнашмоқдалар. Вирусга қарши вакцина ишлаб чиқиш бу хавф-хатардан қутқарувчи энг асосий усул бўлар ва ундан СПИДнинг олдини олишда ҳам, шунингдек бу касалликни даволашда ҳам фойдаланаверишь мумкин бўлур эди. Бутун дунёда, шу жумладан бизда ҳам вакцина яратиш ишлари олиб борилмоқда, лекин бу муаммо ҳозирча ҳал этилганича йўқ.

Ҳозир соғлиқни сақлаш органлари СПИД профилактикасига доир умумтиббий чора-тадбирлар ўтказмоқдалар. Лекин СПИДда, шунингдек ҳар қандай юқумли касалликда шахсий гигиенага риоя этиш ниҳоятда муҳим ишдир.

К. СТЕЛЬМАШЕВ,
ЎзТАГ мухбири.

• Ранг-баранг олам

Спид профилактикаси

Жоржия штатидаги Атланта шаҳри касалланишни назорат қилиш миллий маркази мамлакатда СПИД вируси тарқалишига қарши профилактика тадбирларини кенгайтиришни таклиф этиб, доклад тақдим қилди.

Америка медиклари, хусусан, СПИД касаллигини аниқлаш учун ихтиёрий текшириш кўламларини мумкин қадар кенгайтиришга, шу мақсадда текшириш натижаларини махфий сақлаш гарантияларини кучайтиришга чақирдилар. Доклад муаллифлари мамлакатнинг барча медицина муассасаларига, аввало 1200 та ихтисослаштирилган марказга таносил ва сил касалларини, гиёҳвандларни, фоҳишаларни ва касалланиш хавфи юқори бўлган бошқа шахсларни СПИД касаллигини аниқлаш учун мунтазам текшириб туришни таклиф этишди.

Кашандалар ва инквизиция

Жаҳон ҳамжамияти Америка Колумб томонидан очилганлигининг 500 йиллигини нишонлашга ҳозирлик кўрмоқда. Лекин Колумбнинг океан ортига қилган сафарига алоқадор бўлган яна бир «юбилей санасини» камдан-кам одам эсламоқда. Ўтган йили Испания қиролининг тамаки ишлаб чиқаришга бўлган монополияси жорий этилган кунга 350 йил тўлди. Европадаги биринчи кашандалар Колумбнинг денгизчилари бўлишганди. Саломатликка зиён етказувчи бу одат уларнинг кўпчилигига қимматга тушган. Жумладан «кашандалик кашшофлари»дан бирини инквизиция суди 12 йил муддатга бадарғаликка ҳукм қилган.

• Спорт

АЁЛЛАР ФУТБОЛ ЎЙНАГАНДА

Хотин-қизларнинг футбол ўйнаши мамлакатимизда ҳам оммавийлашиб бормоқда. Кишинёв шаҳрида биринчи марта Бутуниттифоқ турнири ўтказилди. Яшил майдонда хотин-қиз футболчиларнинг тўп суришлари кўпчиликда яхши таассурот қолдирди. Москва жисмоний тарбия институти футболчилари Раменскоенинг «Текстильщик» коллективига 7:0 ҳисобида ютқазишди. Малаховка шаҳрининг жисмоний тарбия институти билан Чебоксарнинг «Энергия» командалари ўйинида эса ҳисоб очилмади.

МАҒЛУБИЯТСИЗ ҚАЙТИШ

Биринчи лига футбол коллективлари ўртасида навбатдаги турнирнинг олти учрашуви бўлиб ўтди. Мавсум бошидан бери пешқадамлик қилаётган «Черноморец» командаси яна бир очко йўқотди. Одессалик футболчилар дастлабки мағлубиятдан кейин кетма-кет дуранг билан қаноатландилар. Бу сафар улар Ставрополь динамочилари майдонида ҳисобни 1:1 қилишди. «Черноморец» 44 очко билан биринчи бўлиб турибди. «Локомотив», «Даугава», «Колос» командалари учрашувларни кеча ўтказишди. «Ростсельмаш» командаси «Карпати» армиячиларидан устун (1:0) келиб, 30 очко билан бешинчи ўриндаги мавқеларини яхшилади. Пахтакорчилар ҳам бу гал сафар учрашувларидан мағлубиятсиз қайтишди. Футболчиларимиз Кутаиси торпедочиларидан устун келгач, навбатдаги учрашувни Ботуми динамочилари майдонида ўтказиб (1:1), тўрт имкониятдан 3 очко олдилар. «Пахтакор» 28 очко билан мавқеини яхшилади.

• Тинглang, томоша қилинг

23 август, якшанба

Телевидение

МТ-I. 8.00 — «90 минут». 9.30 — Ритмик гимнастика. 10.15 — «Спортлото». 10.30— Будильник. 11.00 — Совет Иттифоқига хизмат қиламан! 12.00 — Тонгги почта. 12.30 — Саёҳатчилар клуби. 13.30 — Қишлоқ янгиликлари. 14.30 — Музикали киоск. 15.00 — Здоровье. 15.45 — Концерт. 16.15 — Спорт разминкаси. 16.20 — Руминиянинг миллий байрами — Озодлик кунига. 17.20 — «Ўртоқ қўшиқ». 17.50 — Мультфильмлар. 18.20 — Н. Егиков қўшиқларини И. Воронцова ижро этади. 18.35 — Халқаро панорама. 19.20 — «Ордан-Бурдан». Музикали комедия премьераси. 21.30 — Время. 22.05 — Қайта қуриш прожектори. 22.15 — Композитор Е. Доганинг авторлик кечаси. 00.10 — Классик кураш. Жаҳон чемпионати.

МТ-II. 9.00 — Зарядкага сафланинг! 9.20 — Ҳужжатли фильм. 10.05 — Рус тили. 10.45 — Жаҳон музика маданияти хазинасидан. 11.30 — Камчатка телевидениеси студиясининг программаси. 12.45 Сув спорти. Европа чемпионати. 13.10 — «Революция даъват этган». 14.45 — Инсон ва қонун. 15.15 — Камалак. 16.35 — «Ретро» ансамбли ижро этади. 16.45 — «Яккама-якка». Фильм-спектакль. 18.35 — «Тео Адам таклиф этади». 19.55 — Дунё ва ёшлар. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Сув спорти. Европа чемпионати. 21.30 — Время. 22.15 — «Уч кун ва уч тун». Бадиий фильм. 23.35 — Чим хоккей. Европа чемпионати. 00.10 — Янгиликлар. 00.15 — Джаз куйларидан концерт.

ЎзТВ-I. 7.00 — Ритмик гимнастика. 7.20 — Телефильм. 7.30 — Ахборот. 7.50 — Ҳужжатли фильмлар. 8.50 — «Истеъдод». 9.10 — «Биргаликда куйлаймиз». 9.30 — «Қувноқ камалак». 10.30 — Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига. 11.15 — Шахмат мактаби. 11.45 — «Қайнона». Бадиий фильм. 13.00 — «Орол менинг тақдиримда». 14.30 — Реклама. 18.05 — Мультфильм. 18.20 — Вепоён Ватаним менинг. 18.50 — Спорт кинопанорамаси. 19.30 — Ахборот. 19.45 —«Сиҳат-саломатлик». 20.30 — Ахборот. 20.50 — «Цирк!» 22.30 — Время. 22.05 — Дала меҳнаткашлари учун концерт.

ЎзТВ-II. **Душанба.** 18.20 — Мультфильм. 18.30 — Телевизион почтадан. 19.10 — Ҳужжатли фильм. 19.30 — Новости. 19.45 — Киноочерк. 19.55 — «Ҳар кимники ўзига». «Елгон». Телеcновелла. 20.30 — Ахбор. 20.45 — «Ёш келин-куёвларга маслаҳатлар». 21.30 — Время. 22.05 — Дин ва замон. 22.50 — «Оқ тун рангидаги лимузин». Бадиий фильм.

Радио

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 —Янги музикали ёзувлар. 9.15 —Табассум. 10.15 — С добрым утром! 11.30 —Созандалар ҳақида ҳикоялар. 12.10 —Ишчинома. 13.00 — Чорвадор. 13.30 —М. Бернес ёзувлари янграйди. 14.00— Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.40 — Театр микрофон олдида. 17.00 —Музикали учрашувлар. 18.15 — Руминия фашистлар зулмидан озод этилган кунга. 18.30 — Қўшиқлар, рақслар ва яллалар. 19.20 — Ёшлик. 20.45 —Шу куннинг қўшиқлари. 22.30 —Матлуба Дадабоева, Маҳбуба Ҳасанова, Ҳасан Ражабий куйлайди.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР
Издается на узбекском языке

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.